

NAČIN NOVAČENJA ČLANOVA U TERORISTIČKE ORGANIZACIJE

Benko, Anamarija

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:128798>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Veleučilište u Karlovcu
Odjel Sigurnosti i zaštite
Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Anamarija Benko

NAČIN NOVAČENJA ČLANOVA U TERORISTIČKE ORGANIZACIJE

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2020.

Karlovac University of Applied Sciences
Safety and Protection Department
Professional graduate study of Safety and Protection

Anamarija Benko

WAY TO RECRUIT MEMBERS TO TERRORIST ORGANIZATIONS

Final paper

Karlovac, 2020.

Veleučilište u Karlovcu
Odjel Sigurnosti i zaštite
Specijalistički diplomski stručni studij sigurnosti i zaštite

Anamarija Benko

NAČIN NOVAČENJA ČLANOVA U TERORISTIČKE ORGANIZACIJE

ZAVRŠNI RAD

Mentor:
Davor Kalem, struč.spec.crim., pred.

Karlovac, 2020.

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
KARLOVAC UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Trg J.J.Strossmayera 9
HR-47000, Karlovac, Croatia
Tel. +385 - (0)47 - 843 - 510
Fax. +385 - (0)47 - 843 - 579

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU

Specijalistički diplomski stručni studij sigurnost i zaštita

Usmjerenje: Zaštita na radu

Karlovac, 2020.

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student: Anamarija Benko

Matični broj: 0420418035

Naslov: Način novačenja članova u terorističke organizacije

Opis zadatka:

1. Uvod – terorizam, predmet i cilj rada
2. Terorističke organizacije
3. Zakonsko određenje terorizma
4. Radikalizacija
5. Način novačenja članova u revolucionarno-nacionalističke organizacije
6. Način novačenja članova u radikalno-islamističke organizacije
7. Analiza slučaja
 - 7.1. Revolucionarno-nacionalističke organizacije
 - 7.2. Radikalno-islamističke organizacije
8. Deradikalizacija

Zadatak zadan:

Rok predaje rada:
obrane:

Predviđeni datum

.....

.....

Mentor:
Davor Kalem, struč.spec.crim.,pred.

Predsjednik Ispitnog povjerenstva:
mr. sc. Snježana Kirin, v. predavač

PREDGOVOR

Zahvaljujem svojoj obitelji koja me podržava u svemu i što su mi potpora u proširivanju mogega znanja.

Zahvaljujem svojem mentoru, profesoru Davoru Kalemu na ukazanom povjerenju i pomoći za pisanje ove teme koja je sama po sebi zahtjevna.

*„Još nisam susreo čovjeka od kojega se ne bi moglo nešto naučiti.“
Alfred Victor de Vigny*

SAŽETAK

Terorizam u jednoj od definicija je primjena oružanog i drugoga nasilja radi ostvarenja političkog ili nekoga drugog cilja. Terorističke organizacije provode radikalizaciju kojom žele ostvariti ciljeve pomoću ljudstva i ona se postiže društvenim promjena, ideološkim i političkim ciljevima pojedinca. Radikalizacija kao takva znači promjenu uvjerenja, osjećaja i ponašanja u pravcima koji sve više opravdavaju međugrupno nasilje i zahtijevaju žrtvu u obrani grupe kojoj pripadaju. Novačenjem članova u svoje organizacije, dobivaju mogućnost ostvarenja svojih ciljeva. Novače se većinom osobe koje će imati veliki doprinos organizaciji, odnosno, osobe koje će bezpogovorno odrađivati ciljeve koje je postavila organizacija. Teroristi većinom primjenjuju ekstremizam, odnosno nasilni ekstremizam kao jednu od metoda djelovanja kojom nastoje stvoriti istovrsno društvo temeljeno na ideološkim načelima kojima se vodi pojedina teroristička organizacija. Kada dođe do uklanjanja terorističke organizacije, većina osoba, tada pripradnika prolaze proces deradikalizacije. U procesu deradikalizacije osoba je podvrgnuta rehabilitaciji, reintegraciji i resocijalizaciji kako bi otklonila nasilna ekstremistička uvjerenja i dobila druge, društveno prihvatljive ideje. Deradikalizacija se provodi u fazama te je proces dugotrajan i većinom se odvija u zatvorima i probacijskim centrima.

KLJUČNE RIJEČI: terorizam, terorističke organizacije, radikalizacija, novačenje, ekstremizam, nasilje, deradikalizacija

SUMMARY

Terrorism in one of the definitions is the use of armed and other violence to achieve a political or other goal. Terrorist organizations carry out radicalization by which they want to achieve goals with the help of humanity and it is achieved by social change, ideological and political goals of the individual person. Radicalization as such means a change in beliefs, feelings, and behaviors in directions that increasingly justify intergroup violence and require sacrifice in defense of the group to which they belong. By recruiting members into their organizations, they get the opportunity to achieve their goals. Most people are recruited who will have a great contribution to the organization, that is, people who will unquestioningly fulfill the goals set by the organization. Terrorists mostly use extremism, that is, violent extremism, as one of the methods of action by which they try to create a kind of society based on the ideological principles that guide a particular terrorist organization. When a terrorist organization is removed, most people, then members, go through the process of deradicalization. In the process of deradicalization, a person undergoes rehabilitation, reintegration and resocialization in order to remove violent extremist beliefs and gain other, socially acceptable ideas. Deradicalization is carried out in stages and the process is lengthy and mostly takes place in prisons and probation centers.

KEY WORDS: terrorism, terrorist organizations, radicalization, recruiting, extremism, violence, deradicalization

SADRŽAJ

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA.....	I
PREDGOVOR.....	II
SAŽETAK.....	III
SUMMARY.....	IV
1. UVOD.....	1
1.1. Predmet i cilj rada	2
1.2. Istraživačka pitanja	3
1.3. Metodološki pristup	3
2. TERORISTIČKE ORGANIZACIJE	4
2.1. Oblici terorizma	10
2.2. Idejna i politička orijentacija terorističkih organizacija	12
2.3. Ciljevi terorističkih organizacija	15
2.4. Metode djelovanja terorističkih organizacija.....	16
3. ZAKONSKO ODREĐENJE TERORIZMA	20
3.1. Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma	23
3.2. Strategija nacionalne sigurnosti	24
3.3. Sigurnosna strategija Europske unije.....	24
4. RADIKALIZACIJA.....	28
4.1. Proces radikalizacije	28
4.2. Rizični faktori i psihološki profil pojedinca	30
5. NAČIN NOVAČENJA ČLANOVA U REVOLUCIONARNO-NACIONALISTIČKE ORGANIZACIJE.....	32
5.1. IRSKA REPUBLIKANSKA ARMIJA (IRA)	33
5.1.1. Nastanak i ciljevi	33
5.1.2. Način novačenja članova	34
5.2. BASKIJSKA DOMOVNA I SLOBODA (ETA)	36
5.2.1. Nastanak i ciljevi	36
5.2.2. Način novačenja članova.....	37
5.3. OSLOBODILAČKI TIGROVI TAMILSKE DOMOVINE (LTTE).....	38
5.3.1. Nastanak i ciljevi	38
5.3.2. Način novačenja članova	40
5.4. KURDISTANSKA RADNIČKA PARTIJA (PKK)	41
5.4.1. Nastanak i ciljevi	41

5.4.2. Način novačenja članova	42
6. NAČIN NOVAČENJA ČLANOVA U RADIKALNO-ISLAMISTIČKE ORGANIZACIJE.....	43
6.1. HAMAS	44
6.1.1. Nastanak i ciljevi	44
6.1.2. Način novačenja članova	46
6.2. HEZBOLLAH.....	47
6.2.1. Nastanak i ciljevi	47
6.2.2. Način novačenja članova	48
6.3. AL-QAEDA.....	50
6.3.1. Nastanak i ciljevi	50
6.3.2. Način novačenja članova	54
6.4. ISLAMSKA DRŽAVA (IS, ISIS, ISIL).....	56
6.4.1. Nastanak i ciljevi	56
6.4.2. Način novačenja članova	58
7. ANALIZA SLUČAJA	61
7.1. Revolucionarno-nacionalističke organizacije.....	61
7.1.1. IRA - IRSKA REPUBLIKANSKA ARMIJA	61
7.1.2. ETA - BASKIJSKA DOMOVNA I SLOBODA	64
7.1.3. LTTE - OSLOBODILAČKI TIGROVI TAMILSKE DOMOVINE	64
7.1.4. PKK KURDISTANSKA RADNIČKA PARTIJA.....	66
7.2. Radikalno-islamističke organizacije	66
7.2.1. Hamas	66
7.2.2. Hezbollah.....	67
7.2.3. Al-Qaeda.....	68
7.2.4. IS – Islamska država	70
8. DERADIKALIZACIJA.....	73
8.1. Program deradikalizacije.....	74
9. ZAKLJUČAK	76
10. LITERATURA.....	79
11. POPIS SLIKA	87
12. POPIS TABLICA	88
13. POPIS SIMBOLA I KRATICA	89

1. UVOD

Od početka dvadeset i prvog stoljeća terorizam postaje globalni problem te kao takav čini veliku prijetnju međunarodnoj sigurnost.

Potrebno je dodati da je terorizam rezultat nekoliko međusobno povezanih povijesnih, političkih, socioloških, kulturoloških, ideoloških, religijskih, ekonomskih i psiholoških faktora, te ga se treba proučavati multidisciplinarno.

I pored mnogih istraživačkih radova, terorizam je još uvijek jedna od kontraverznijih tema društvenih znanosti oko koje postoji niz dilema i nesuglasica.

Terorizam kao pojam nema jedinstvenu definiciju što čini otežavajuću okolnost pri izradi strategija suzbijanja terorizma, ali većim djelom u definicijama je zajedničko da je u osnovi terorizam primjena terora odnosno nasilja kao sredstva za ostvarenje političkih ciljeva. [1]

Jedinu od definicija terorizma možemo pronaći na stranicama s javno dostupnim dokumentima Ureda savjetnika za reviziju zakona (*eng. Office of the Law Revision Counsel*) Sjedinjenih Američkih Država, u kojemu stoji da pojam „*terorizam*“ znači predumišljeno, politički motivirano nasilje koje je izvršila sub-nacionalna skupina ili tajni agenti protiv neborbenih meta. [2]

Europska unija u Okvirnoj odluci Vijeća o suzbijanju terorizma iz 2002. godine je definirala da terorizam predstavlja jedno od najtežih kršenja načela protiv vrijednosti ljudskog dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti, poštivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda, te povrjeđivanje načela demokracije i vladavine prava. Nadalje, u Okvirnoj odluci o suzbijanju terorizma, na temelju kojih, Deklaracija *La Gomera*¹ koja je usvojena na neslužbenom sastanku Vijeća 14. listopada 1995., potvrđuje da terorizam predstavlja prijetnju demokraciji, slobodnom ostvarivanju ljudskih prava i gospodarskom i socijalnom razvoju. [3]

¹ Madrid European Council 15 and 16 December 1995 Presidency conclusions, Annex 3: Terrorism, La Gomera Declaration (izvor: https://www.europarl.europa.eu/summits/mad2_en.htm, (pristupljeno: 20.03.2020.).

Republika Hrvatska je u Nacionalnoj strategiji za prevenciju i suzbijanje terorizma, terorizam predstavila kao jednu od glavnih sigurnosnih prijetnji dvadeset i prvog stoljeća, koju karakterizira iznimna prilagodljivost novim okolnostima, te da terorizam pokazuje trend izazivanja što većeg broja žrtava, povećavanja straha javnosti od terorističkih posljedica, te što većeg razaranja materijalnih dobara. [4]

Pristupajući fenomenu terorizma dolazi se do zaključka da je terorizam planirana, organizirana i ciljana akcija s nedržavnim i državnim potporama s primjenom sile ili prijetnje nasiljem primarno usmjerenim na zastrašivanje radi utjecaja na domaću i međunarodnu javnost, postižući tako političke, vjerske i socijalne ciljeve. [5]

1.1. Predmet i cilj rada

Ciljevi ovog rada su identificirati radikalno-islamističke organizacije, revolucionarno-nacionalističke organizacije, radikalizam, odnosno novačenje i načine deradikalizacije članova. Također, cilj ovog rada je opisati djelovanje radikalno-islamističkog i revolucionarno-nacionalističkog terorizma, te opisati faze i načine koje navedene organizacije koriste prilikom novačenja novih članova.

Prilikom definiranja radikalizacije, uz opis načina i faza, sljedeći cilj je pokušati opisati sociološko i psihološko nametanje ideala prilikom novačenja pojedine osobe u navedenim organizacijama.

Uz navedeno, u radu će biti osvrt na Hrvatski kazneni zakon koji propisuje kazne za teroristička djelovanja, za terorističko financiranje, za pridruživanje terorističkoj organizaciji i drugo, Europsku sigurnosnu strategiju za prevenciju radikalizacije, te procese deradikalizacije.

1.2. Istraživačka pitanja

Na temelju predmeta i ciljeva rada, postavlja se istraživačko pitanje odnosno hipoteza koje će se potvrditi ili osporiti je:

Hipoteza 01: Novačenje ljudi u terorističke organizacije se razlikuje prema ideologiji na kojoj se temelji teroristička organizacija?

1.3. Metodološki pristup

Metodološki okvir ovog rada obuhvaćat će analizu slučaja koja će biti obrađena deskriptivnom metodom.

Deskriptivnom metodom, odnosno opisnim istraživanjem se detaljno opisuju sve karakteristike ispitne skupine, u ovom slučaju terorističke organizacije koje imaju nacionalistička ili religiozna polazišta u zasebnim dijelovima zbog ideoloških razlika.

Uz postojeću znanstvenu literaturu i javno dostupnim publikacijama, ciljanom analizom radikalno-islamističkih i revolucionarno-nacionalističkih organizacija, prikazat će se načini novačenja u navedenim terorističkim organizacijama, te u zaključku će se biti odgovor na postavljenu hipotezu.

Analiza će biti usmjerena na način novačenja, te ideološke ciljeve organizacija, a neće sadržavati direktna polazišta prema pojedincu zbog nedostatka takvih vrsta podataka, ali i različitih pristupa prema pojedincima.

Analizom slučaja će se odrediti:

- Sama organizacija (njezina obilježja),
- Povijesna perspektiva organizacije (razlog početka djelovanja),
- Društveni kontekst.

2. TERORISTIČKE ORGANIZACIJE

Organizacija je kolektiv s ustanovljenom granicom, s pravilima, hijerarhijom, komunikacijskim sustavima i koordinirajućim sustavom članstva.

Hijerarhijska i mrežna svojstva mogu se, osim u gospodarskim organizacijama, naći i u terorističkim organizacijama. [6]

Uspoređivanjem terorističkih organizacija s drugim organizacijama, njihova sličnost dolazi iz razloga što: [7]

- imaju definiranu strukturu i procese za donošenje kolektivnih odluka,
- razvijaju funkcionalno različite uloge,
- posjeduju priznate lidere na položajima formalnih autoriteta,
- imaju kolektivne ciljeve koje ostvaruju kao cjelina uz kolektivnu odgovornost.

Smatra se da postoje četiri strukturalna oblika terorističkih skupina: [6]

I. **Konvencionalno-hijerarhijska struktura**

- najučinkovitiji, ali najmanje siguran,
- ova struktura osigurava organizaciju s najvećom učinkovitošću, lakoćom prijenosa informacija te omogućuje provođenje dugoročnih strategija,
- prema mišljenju stručnjaka ovakav oblik može dovesti do raspada organizacije ako dođe do uhićenja ili ubojstva glavnog zapovjednika.

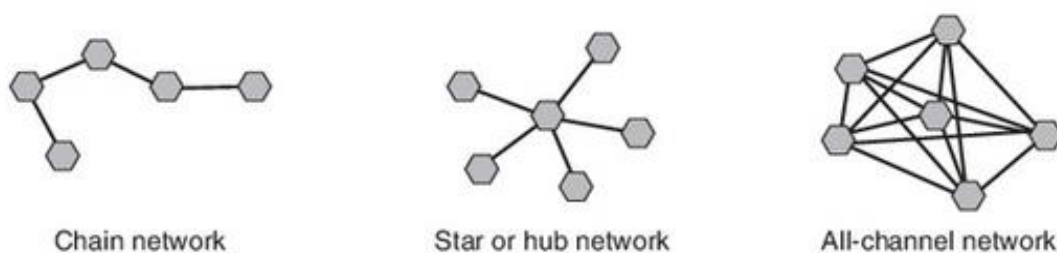
II. **Ćelijska struktura**

- svaka ćelija, koja se obično sastoji od tri do deset osoba, ima jednog člana koji je najčešće proglašen vođom ćelije koji održava kontakt s vrhovnim zapovjedništvom organizacije,
- uglavnom nema saznanja o drugim ćelijama ili drugim članovima zapovjedništva.

- visoko zapovjedništvo nema kontakt s ostalima članovima ćelija, te ako dođe do uhićenja ili ubojstva vođe ćelije, ova struktura pati od istog problema kao i konvencionalno-hijerarhijska, odnosno može doći do raspada cijele organizacije.

III. Mrežna organizacijska struktura

- sastoji se od brojnih ćelija povezanih na različite načine,
- decentralizacija odlučivanja, dozvoljavajući inicijativu iz svake ćelije,
- veća sigurnost nego konvencionalno-hijerarhijske i ćelijske strukture, ali niske učinkovitost s obzirom na poteškoće u obavještanju svih članova mreže o strateški povezanim djelovanjima.
- Definirana su tri osnovna mrežna oblika organizacijske strukture: [8]
 - a) Lančana mreža (eng. *Chain network*) – komunikacija između krajeva mreže odvija se preko posrednika, odnosno komunikacija s jednoga na drugi kraj lanca mora proći kroz cijelu mrežu.
 - b) Zvezdasta mreža (eng. *Star/hub/wheel network*) – komunikacija i koordinacija među sudionicima mreže se odvija preko središnjega čvora, odnosno glavnog organizatora.
 - c) Svekanalna mreža (eng. *All-channel/Full matrix network*) – suradnička mreža s više međusobno povezanih manjih grupa.

Slika 1. Prikaz mrežnih oblika organizacijskih struktura (izvor: Arquilla, John; Ronfeldt, David: „Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy“, RAND Corporation, 2001., str. 8.) [8]

IV. Otpor bez vodstva

- najsigurnija i najneučinkovitija struktura,
- bez vodstva ne postoji kontakt između ćelija i središnjeg zapovjedništva,
- daje minimalne informacije o povezanosti organizacije i počinitelja terorističkog čina.

Svaka teroristička organizacija odabire najučinkovitiju strukturu prema načinima po kojima će djelovati kako bi svoju strategiju mogla ostvariti.

U svijetu postoji veliki broj terorističkih organizacija (Tablica 2.), međutim nisu sve proglašene terorističkim od strane svih zemalja, odnos država u svijetu. [9]

Neke države smatraju paravojne formacije, organizacije ili grupe terorističkim organizacijama, dok ih neke države smatraju legitimnim strukturama ili grupama koje se bave organiziranim kriminalom. [7]

Razlog imenovanja, odnosno ne imenovanja neke organizacije ili grupe terorističkom je što neke države imenuju samo one koje su djelovale na područjima tih država ili imaju sumnju ili osnovanu prijetnju da organizacije ili grupe planiraju izvršiti napad na njih, te radi djelovanja organizacije ili grupe protiv interesa države.

Tablica 1. Terorističke organizacije imenovane od strane US Department of State (izvor: <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/> , pristupljeno: 03.04.2020.) [10]

IMENOVANE STRANE TERORISTIČKE ORGANIZACIJE	
Datum imenovanja (MM/DD/GGGG)	Naziv
10/8/1997	Abu Sayyaf Group (ASG)
10/8/1997	Aum Shinrikyo (AUM)
10/8/1997	Basque Fatherland and Liberty (ETA)
10/8/1997	Gama'a al-Islamiyya (Islamic Group – IG)
10/8/1997	HAMAS
10/8/1997	Pokret za sveti rat - Harakat ul Mujahidin, Harakat ul-Mujahidin (HUM)

IMENOVANE STRANE TERORISTIČKE ORGANIZACIJE	
Datum imenovanja (MM/DD/GGGG)	Naziv
10/8/1997	Hizballah
10/8/1997	Kahane Chai (Kach)
10/8/1997	Kurdistan Workers Party (PKK, aka Kongra-Gel)
10/8/1997	Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)
10/8/1997	National Liberation Army (ELN)
10/8/1997	Palestine Liberation Front (PLF)
10/8/1997	Palestine Islamic Jihad (PIJ)
10/8/1997	Popular Front for the Liberation of Palestine (PFLP)
10/8/1997	PFLP-General Command (PFLP-GC)
10/8/1997	Revolutionary Armed Forces of Colombia (FARC)
10/8/1997	Revolutionary People's Liberation Party/Front (DHKP/C)
10/8/1997	Shining Path (SL)
10/8/1999	al-Qa'ida (AQ)
9/25/2000	Islamic Movement of Uzbekistan (IMU)
5/16/2001	Real Irish Republican Army (RIRA)
12/26/2001	Jaish-e-Mohammed (JEM)
12/26/2001	Lashkar-e Tayyiba (LeT)
3/27/2002	Al-Aqsa Martyrs Brigade (AAMB)
3/27/2002	Asbat al-Ansar (AAA)
3/27/2002	al-Qaida in the Islamic Maghreb (AQIM)
8/9/2002	Communist Party of the Philippines/New People's Army (CPP/NPA)
10/23/2002	Jemaah Islamiya (JI)
1/30/2003	Lashkar i Jhangvi (LJ)
3/22/2004	Ansar al-Islam (AAI)
7/13/2004	Continuity Irish Republican Army (CIRA)
12/17/2004	Islamic State of Iraq and the Levant (formerly al-Qa'ida in Iraq)
6/17/2005	Islamic Jihad Union (IJU)
3/5/2008	Harakat ul-Jihad-i-Islami/Bangladesh (HUJI-B)
3/18/2008	al-Shabaab
5/18/2009	Revolutionary Struggle (RS)
7/2/2009	Kata'ib Hizballah (KH)
1/19/2010	al-Qa'ida in the Arabian Peninsula (AQAP)
8/6/2010	Harakat ul-Jihad-i-Islami (HUJI)
9/1/2010	Tehrik-e Taliban Pakistan (TTP)
11/4/2010	Jaysh al-Adl (formerly Jundallah)
5/23/2011	Army of Islam (AOI)

IMENOVANE STRANE TERORISTIČKE ORGANIZACIJE	
Datum imenovanja (MM/DD/GGGG)	Naziv
9/19/2011	Indian Mujahedeen (IM)
3/13/2012	Jemaah Anshorut Tauhid (JAT)
5/30/2012	Abdallah Azzam Brigades (AAB)
9/19/2012	Haqqani Network (HQN)
3/22/2013	Ansar al-Dine (AAD)
11/14/2013	Boko Haram
11/14/2013	Ansaru
12/19/2013	al-Mulathamun Battalion (AMB)
1/13/2014	Ansar al-Shari'a in Benghazi
1/13/2014	Ansar al-Shari'a in Darnah
1/13/2014	Ansar al-Shari'a in Tunisia
4/10/2014	ISIL Sinai Province (formerly Ansar Bayt al-Maqdis)
5/15/2014	al-Nusrah Front
8/20/2014	Mujahidin Shura Council in the Environs of Jerusalem (MSC)
9/30/2015	Jaysh Rijal al-Tariq al Naqshabandi (JRTN)
1/14/2016	ISIL-Khorasan (ISIL-K)
5/20/2016	Islamic State of Iraq and the Levant's Branch in Libya (ISIL-Libya)
7/1/2016	Al-Qa'ida in the Indian Subcontinent
8/17/2017	Hizbul Mujahideen (HM)
2/28/2018	ISIS-Bangladesh
2/28/2018	ISIS-Philippines
2/28/2018	ISIS-West Africa
5/23/2018	ISIS-Greater Sahara
7/11/2018	al-Ashtar Brigades (AAB)
9/6/2018	Jama'at Nusrat al-Islam wal-Muslimin (JNIM)
4/15/2019	Islamic Revolutionary Guard Corps (IRGC)
1/10/2020	Asa'ib Ahl al-Haq (AAH)

Od svih navedenih terorističkih organizacija koje su priznate u svijetu barem od jedne države, Europska Unija je u Odluci Europskog vijeća² priznala dvadeset i jednu terorističku organizaciju. [11]

Neke organizacije (Tablica 2.) su maknute s liste imenovanih stranih terorističkih organizacija.

Tablica 2. Terorističke organizacije maknute s popisa US Department of State (izvor: <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/> , pristupljeno: 03.04.2020.) [10]

UKLONJENE STRANE TERORISTIČKE ORGANIZACIJE		
Datum uklanjanja (MM/DD/GGGG)	Datum imenovanja (MM/DD/GGGG)	Naziv
10/8/1999	10/8/1997	Democratic Front for the Liberation of Palestine -Hawatmeh Faction
10/8/1999	10/8/1997	Khmer Rouge
10/8/1999	10/8/1997	Manuel Rodriguez Patriotic Front Dissidents
10/8/2001	10/8/1997	Japanese Red Army
10/8/2001	10/8/1997	Tupac Amaru Revolution Movement
5/18/2009	10/8/1997	Revolutionary Nuclei
10/15/2010	10/8/1997	Armed Islamic Group (GIA)
9/28/2012	10/8/1997	Mujahedin-e Khalq Organization (MEK)
5/28/2013	10/11/2005	Moroccan Islamic Combatant Group (GICM)
7/15/2014	9/10/2001	United Self Defense Forces of Colombia
9/3/2015	10/8/1997	Revolutionary Organization 17 November (17N)
12/9/2015	12/17/2004	Libyan Islamic Fighting Group (LIFG)
6/1/2017	10/8/1997	Abu Nidal Organization (ANO)

² Detaljnije na: Council decision (CFSP) 2019/1341 of 8 August 2019, Updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism, and repealing Decision (CFSP) 2019/25, Annex, List of persons, groups and entities referred to in article 1, II. Groups and entities;

(hr. Odluka Vijeća (CFSP) 2019/1341, 8. kolovoza 2019., Ažuriranje popisa osoba, skupina i entiteta podložnih člancima 2., 3. i 4. Zajedničkog stava 2001/931 / SZVP o primjeni posebnih mjera za borbu protiv terorizma i stavljanju van snage Odluke (SZVP) 2019/25, Aneks, Popis osoba, skupina i entiteta navedenih u članku 1, II. Skupine i entiteti).

2.1. Oblici terorizma

Prema definiranju oblika terorizma, dolazi do mnogih nesuglasica i između samih znanstvenika.

Pojedini znanstvenici su u svojim radovima obradili tipologiju terorizma, te su ih neki čak podijelili u nekoliko oblika koji se uz najčešće klasificiranog oblika, kao što je državni i nedržavni terorizam, podijelili u nacionalistički, separatistički, rasistički, religijski, individualni oblika terorizma i drugi. [12]

Često definirani oblici terorizma su: [12]

Protuvladin (nedržavni) terorizam

- primjenjuju ga pojedine skupine ostvarivanjem nasilnim putem političke, gospodarske ili vjerske ciljeve, a primarno je usmjeren prema institucijama vlasti;

Državni terorizam

- kao nosioci terorizma mogu se javiti i same države, bilo da provode vlastiti državni terorizam, te stvaraju ili podržavaju određene terorističke organizacije i grupe u drugim zemljama;

Individualni terorizam

- terorističko djelovanje pojedinaca koje često nazivaju „*usamljenim teroristima*“ ili „*vukovi samotnjaci*“ (eng. *Lone wolf terrorists*).
- ovakvo djelovanje čine pojedinci koji pod određenim okolnostima primjenjuju sredstva nasilja da promjene poredak i odnose u društvu, i ono je najčešće usmereno prema osobama na ključnim političkim pozicijama koje smatraju odgovornim za nastalo stanje ili nastoje privući pozornost na određene probleme u društvu³.

³ Primjeri napada usamljenih terorista:

- Velika Britanija - 2017. godine, Khalid Masood, britanski državljanin, zabio se automobilom u pješake na pločniku Westminsterskog mosta i izbo nožem policajca. Ubio je šest osoba, a ozlijedio četrdeset drugih prije negoli je upucan od strane policije.
- Francuska - 2016. godine, Mohamed Lahouaiej Bouhlel kamionom se zaletio u mnoštvo ljudi koji su slavili Dan Bastilje u Nici u Francuskoj ubivši 86 ljudi.

Vrlo obuhvatnu klasifikaciju iznio je Jeff Victoroff⁴ (Tablica 3.) koja sadrži opsežnu tipologiju s listom varijabli pojedinih subjekata i klasifikacijom istih. [13]

Tablica 3. Dimenzija terorizma, [Victoroff, J.: „*The mind of the terrorist - A review and critique of psychological approaches*“, Journal of conflict resolution, Vol. 49 No. 1, Veljača 2005., 3-42., str. 5] [13]

Varijable	Klasifikacija terorizma
Broj počinitelja	Individualni vs. grupni
Sponzorstvo	Državni vs. subdržavni vs. individualni
Odnos s vlastima	Protudržavni/protuvladajući/separatistički vs. prodržavni/provladajući
Mjesto	Unutar države vs. transnacionalno
Vojni status	Civilni vs. paravojni ili vojni
Duhovna motivacija	Sekularna vs. vjerska
Financijska motivacija	Idealistička vs. poduzetnička
Politička ideologija	Lijeva/socijalistička vs. desna/fašistička vs. anarhistična
Hijerarhijska uloga	Sponzor vs. lider srednjeg menadžmenta ⁵ vs. sljedbenici
Spremnost na umiranje	Samoubilački vs. nesamoubilački
Meta	Vlasništvo (uključujući podatke) vs. pojedinci vs. šira masa
Metodologija	Bombaški napadi, ubojstva, otmice/uzimanje taoca, masovna trovanja, silovanja, drugo (bioterrorizam, cyberterrorizam)

⁴ Jeff Victoroff - Izvanredni profesor za kliničku neurologiju i psihijatriju, Los Angeles, stručnjak za ljudsku agresiju, psihologiju terorista i bombaša samoubojice.

⁵ Srednji menadžment - upravlja radom organizacijskih jedinica, te usklađuje svoje djelovanje s djelovanjem vrhovnoga, ali i nižega menadžmenta.

2.2. Idejna i politička orijentacija terorističkih organizacija

Prema idejnoj i političkoj orijentaciji terorističke organizacije se mogu podijeliti u pet skupina: [7]

- a) Ljevičarski terorizam - često se naziva „*revolucionarnim terorizmom*“ i glavni cilj organizacija lijeve orijentacije je borba protiv kapitalizma i uspostavljanje besklasnog društvenog poredka.

Nasilje je najčešće direktno usmjereno na državne i komercijalne institucije ili na pojedince za koje se vjeruje da su nosioci kapitalističkog izrabljivanja i ugnjetavanja.

Primjeri:

- Revolucionarne oružane snage Kolumbije (eng. *Revolutionary Armed Forces of Colombia*, FARC) (Kolumbija)⁶ – prestaje s svojim djelovanjem 2017. godine,
- Frakcija Crvene armije - Baader-Meinhof (njem. *Rote Armee Fraktion*, RAF) (Njemačka)⁷ – prestaje s djelovanjem 1998. godine,
- Crvena brigada (tal. *Brigate Rosse*) (Italija)⁸ – prestala je s djelovanjem 1988. godine,
- Revolucionarna narodno-oslobodilačka stranka/front (eng. *Revolutionary People's Liberation Party/Front*, DHKP/C) (Turska)⁹.

⁶ Poznata akcija FARC-a – 2002. godine gerilski borci FARC-a lansirali su minobacačke granate vlastite proizvodnje, u blizini Predsjedničke palače tijekom inauguracije predsjednika Alvara Uribea (rezultat: 14 ubijenih, 40 ranjenih); (izvor: https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/revolutionary-armed-forces-colombia-farc#text_block_14724) pristupljeno: 25.11.2020.).

⁷ Poznata akcija RAF-a – 1981. godine došlo je do eksplozije automobilske bombe na parkiralištu NATO-ve zračne baze u Ramsteinu, Njemačka; (izvor: <https://www.dw.com/en/red-army-faction-a-chronology-of-terror/a-2763946>, pristupljeno: 25.11.2020.).

⁸ Poznata akcija Crvene Brigade – 1978. godine su oteli i ubili talijanskog premjera Alda Moro. (izvor: https://www.msu.edu.tr/GuvenlikStratejileriDergisi/dokuman/GSD_31/GSD_31_Art_2_092019.pdf, str. 484., pristupljeno: 25.11.2020.).

⁹ Poznata akcija DHKP/C – 2012. godine bombaš samoubojica je aktivirao bombu ispred policijske stanice u Istanbulu u Turskoj. (rezultat – ubijeni jedan policajac, nekoliko osoba je ozljeđeno), (izvor: <https://www.bbc.com/news/world-europe-19555413>, pristupljeno: 25.11.2020.).

- b) Desničarski terorizam - često se izjednačava sa ekstremizmom i koriste sredstva nasilja i imaju protuzakonito djelovanje. Desničarski teroristi se ne ograničavaju na odabrane mete napada, već primjenjuju nasilje nad svima koje smatraju neprijateljima bilo na rasnoj, vjerskoj, političkoj i drugoj ideologiji koja nije u skladu s njihovim mišljenjima.

Primjeri:

- Ku Klux Klan (KKK) (SAD)¹⁰,
- Patriotski Europljani protiv islamizacije Zapada - Pegida (njem. *Patriotische Europäer Gegen die Islamisierung des Abendlande*) (Njemačka)¹¹,
- Krv i čast (eng. *Blood and Honour*)¹² (međunarodni)¹³.

- c) Nacionalistički terorizam (etno-separatistički) - izvode ga nacionalističke organizacije koje se bore za političku nezavisnost cijele zemlje ili samo jednog ili više dijelova teritorija na kojoj žive pripadnici pojedine nacije ili etničke grupe.

Kao najveći uzrok ove vrste terorizma izdvaja se nezadovoljstvo etničkih grupa položajem u državama u kojima predstavljaju manjinu.

Zbog svojeg cilja da imaju veću samostalnosti, ostvajuju ju kroz separaciju u vidu veće autonomije ili kreaciju osobne države i ova vrsta terorizma se se zbog toga još naziva i separatističkim, ili ako grupa još želi odvajanje od državne zajednice, ovaj oblik terorizma se naziva etno-separatistički terorizam.

¹⁰ Poznata akcija KKK – 1960. godine u Jacksonvilleu, SAD, grupa afroamerikanaca je organizirala miran prosvjed za svoja osnovna prava, te su napadnuti od strane 200-tinjak bijelaca koji su bili naoružani bejzbol palicama i drškama od sjekira. Taj napad je ostao poznat pod nazivom „*Ax Handle Saturday*“, (izvor: <https://www.washingtonpost.com/history/2020/08/27/axe-handle-saturday-klan-attack-civil-rights-protesters/?arc404=true>, pristupljeno: 25.11.2020.).

¹¹ Poznata akcija Pergide – 2015. godine u Dresdenu u Njemačkoj, prosvjedovalo je 25.000 ljudi zbog islamističkog napada na francuski časopis *Charlie Hebdo* (Francuska); (izvor: <https://www.ibtimes.co.uk/germany-anti-islam-pegida-protest-rally-draws-record-25000-dresden-1483097>, pristupljeno 25.11.2020.).

¹² Supkulturni pokret *skinheads* se usko povezuje s pokretom “*Blood & Honour*” ili čini njegov sastavni dio.

¹³ Poznata akcija B&H - 1998. godine četvorica članova su ubila dvojicu beskućnika u Tampu u Floridi, SAD, jer su ih smatrali „manje vrijednima“, (izvor: <https://globalnews.ca/news/5432851/canada-adds-neo-nazi-groups-blood-honour-and-combat-18-to-list-of-terror-organizations/>, pristupljeno: 25.11.2020.).

Nacionalistički terorizam je često u uskoj vezi sa vjerskim (religijskim) terorizmom.

Primjeri:

- Iranska republikanska armija (eng. *Irish Republican Army*, IRA) (Irska)¹⁴ – prestaje s svojim radom 1998. godine,
- Baskijska domovina i sloboda (baskij. *Euskadi ta Askatasuna*eng, eng. *Basque Fatherland and Liberty*, ETA) (Španjolska)¹⁵ – prestaje s svojim djelovanjem 2007. godine,
- Kurdistanska radnička stranka (kurd. *Partiya Karkerên Kurdistaneng*, eng. *Kurdistan Workers Party*, PKK), (Turska)¹⁶,
- Oslobodilački tigrovi Tamilskog Elama – Tamilski tigrovi (eng. *Tamil tigers*, *Liberation Tigers of Tamil Eelam*, LTTE) (Šri Lanka)¹⁷ – prestala je s djelovanjem 2009. godine.

d) Vjerski (religijski) terorizam – izvode ga vjerske fanatičke grupe sa ciljem ostvarivanja temeljnih političkih promjena u društvu i stvaranja političke organizacije temeljene na vjerskim osnovama.

Vjerski terorizam se karakterizira kao najgora vrsta terorizma zbog brutalnih činova prilikom izvođenja napada koji rezultiraju velikim brojem nevinih žrtava.

¹⁴ Poznata akcija IRA-e - 1972. godine u Belfastu, Velika Britanija, IRA je postavila i aktivirala oko dvadeset i dvije bombe koje su se aktivirale u različito vrijeme. Tada je ubijeno 9 osoba i teško ozljeđeno oko 130 osoba. Taj događaj je poznat kao „Krvavi petak“ (eng. „*Bloody Friday*“); (izvor: <https://cain.ulster.ac.uk/events/bfriday/sum.htm>, pristupljeno: 25.11.2020.).

¹⁵ Poznata akcija ETA-e – 2009. godinu je ETA „slavila“ svoju 50-tu godišnjicu postojanja te, je tu godinu imala niz bombaških napada s mnogo ozljeđenih i nekolicinom ubijenih. Te godine u srpnju, u Burgosu, Španjolska, aktivirali su eksplozivom nabijeni kombi/auto ispred vojarnje Civilne garde. U eksploziji je ozljeđeno više od 60 pripadnika civilne garde, nitko nije ubijen; (izvor: <https://www.refworld.org/docid/4c63b621c.html>, preuzeto: 25.11.2020.).

¹⁶ Poznata akcija PKK - 2016. godine, PKK je preuzeo odgovornost za napad pomoću improviziranog eksplozivno nabijenog vozila, koji je bio usmjeren na lokalne urede Stranke pravde i razvoja u provinciji Van u istočnoj Turskoj. Prilikom ovog napada, ubijeno je 18 pripadnika policije i sigurnosnih snaga, a ranjeno preko 50 ljudi; (izvor: <https://www.nationalsecurity.gov.au/Listedterroristorganisations/Pages/KurdistanWorkersPartyPKK.aspx>, preuzeto: 25.11.2020.).

¹⁷ Poznata akcija LTTE – 2006. godine u samoubilačkom napadu s eksplozivom nabijenom kamionom, zabio se u autobuse pomorskog konvoja u Šri Lanki u sjeveroistočnoj regiji Dambulla, pri čemu je ubijeno je 95 mornara i ozljeđeno njih oko 150. (izvor: <https://www.nbcnews.com/id/wbna15285877>, 25.11.2020.).

Pojedinci su često su prevareni pogrešnim tumačenjem religije koja se zloupotrebljava za ostvarenje određenih političkih ciljeva, te su uvjereni da je njihova vjerska dužnost i zadatak koji je određen od strane Boga, i prilikom izvršavanja vjerske dužnosti sve prepreke moraju biti uklonjene pri čemu su sva sredstva dozvoljena i u potpunosti opravdana.

Primjeri:

- Islamska država (eng. Islamic State) – poznata još kao i Islamska država Iraka i Levanta (eng. *Islamic State of Iraq and the Levant's*, ISIL (Cipar, Izrael, Jordan, Lebanon, Palestina, Sirija, Turska), te Islamska država Iraka i Sirije – Islamska država (eng. *Islamic State of Iraq and Syria*, ISIS) (Irak, Sirija)¹⁸,
- Al-Qaede (arab. al-Qā'idah, eng. the Base, hr. Baza) (Afganistan)¹⁹,
- Boko Haram²⁰ – sada su jedna od organizacija koja se pridružila Islamskoj državi.

2.3. Ciljevi terorističkih organizacija

Ciljevi terorističkih organizacija se dijele na neposredni cilj, odnosno podcilj i krajnji cilj.

Neposredni ciljevi terorističkih organizacija su zapravo primarno sredstvo koje dovodi do ostvarenja krajnjeg cilja, a ono je najčešće izazivanje i širenje straha. Teroristi preuzimaju odgovornost za izvršene napade čime prenose poruku koja govori o ciljevima djelovanja i daljnjim namjerama izvršilaca terorističkog akta. [5]

¹⁸ Poznata akcija ISIL-a – 2016. godine pripadnici ISIS-a su postavili su tri bombe u Bruxellesu u Belgiji. Dvije bombe su aktivirane u zračnoj luci u Bruxellesu, a jedna bomba je eksplodirala u metro stanici Maalbek. U ovom napadu je ubijeno 31 osoba, a 340 je ranjeno; (izvor: https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/islamic-state#text_block_12420, pristupljeno: 25.11.2020.).

¹⁹ Poznata akcija Al'Qaede – osim napada na WTC 2001., 2015. godine dvojica pripadnika Al'Qaede su izveli napad na francuski satirični časopis „*Charlie Hebdo*“ u Parizu 2015. godine. U napadu je ubijeno 12 osoba, a ranjeno njih 11; (izvor: https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/al-qaeda#text_block_13293, pristupljeno: 25.11.2020.).

²⁰ Poznata akcija Boko Harama – 2017. godine bombaš samoubojica je aktivirao eksploziv tijekom jutarnje molitve u džamiji u Mubiju u Nigeriji. Poginulo je više od 50 osoba; (izvor: https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/boko-haram#text_block_11860, pristupljeno: 25.11.2020.).

Taj način naglašava prijetnju da će nastaviti s napadima ukoliko se ne postupi po njihovim zahtjevima, što dovodi do negativnog psihološkog efekta i stvara nesigurnu klimu u društvu, odnosno tim činom pokušavaju da stanovništvo uskrati svoju podršku vodećem političkom poretku ili režimu, a najveći saveznik u tom procesu su im mediji preko kojih šire strah i skreću pažnju na svoje ciljeve.

Također, nedužne civilne žrtve terorističkih akcija predstavljaju samo jedno od sredstava podcijeliva pomoću kojih dolaze do glavnog cilja, te ostala sredstva podcijeliva mogu biti i atentati, otmice, postavljanje i aktiviranje eksploziva, i slično.

Krajnji cilj podrazumjeva ostvarenje terorističkim aktima određeni sociološki (rasni, vjerski, etnički ili drugi cilj), ali najčešće je on politički cilj. Krajnji cilj je unaprijed postavljen i javno deklariran.

Najčešći politički cilj je sticanje vlasti, održavanje na njoj, kao i direktan utjecaj na vlast, ali danas se češće koriste sredstva da se prisili vlast na određene postupke i odluke koji su u skladu sa idejama i politikom terorističke organizacije. Krajnji cilj je zapravo razlog postojanja određene terorističke grupe.

Temeljni cilj svake terorističke skupine je promjena političkog sustava ili vlasti nasilnim putem i postavljanje vlastite ideološko-političke koncepcije. [5]

2.4. Metode djelovanja terorističkih organizacija

Metode koje koriste terorističke organizacije su uvijek napadačke operacije. Napade izvodi mali odabrani broj terorista koji su obučeni za izvođenje napada na unaprijed odabranu metu sa detaljnim planom akcije i sa što većim efektom iznenađenja.

Taktike i mete raznih terorističkih pokreta, uključujući i oružje, neraskidivo su određene ideologijom grupe, njezinom internom organizacijskom dinamikom i osobnim karakteristikama ključnih članova, kao i raznim internim i eksternim stimulansima.²¹

²¹ A. Benko prema Bruce Hoffman - *Inside Terrorism, Revised and expanded edition; Columbia University Press, New York, 2006, Chapter 8, str. 229.*

Prema načinu primjene sredstava u terorističkim napadima, terorizam djelimo na: [7]

- Konvencionalni terorizam – ovaj način terorizma je najpoznatiji usprkos tehnološkom razvoju i napredovanju, još uvijek je najzastupljeniji.

Ovaj način predstavlja izvođenje terorističkih akcija uz primjenu ručnog naoružanja (najpopularnija među teroristima, pobunjenicima i revolucionarima je jurišna puška AK-47) i najčešće improviziranih eksplozivnih naprava koje se detoniraju sa distance.

Primjer: 2005. četiri terorista koji su pripadali jednoj od grupa koji su pod vodstvom Al'Qaede, odvojeno su detonirali četiri bombe domaće izrade. Prve tri su bile aktivirane u brzom slijedu u podzemnoj željeznici u Londonu, London Underground, a četvrta bomba je aktivirana u jednom od gradskih autobusa. Smrtno je stradalo 56 osoba, 4 terorista i više od 100 je ozljeđeno.

- Nekonvencionalni terorizam – ovaj način terorizma podrazumjeva upotrebu oružja za masovno uništenje, biološko i kemijsko oružje, te toksične kemikalije.

Primjer: u Japanu 1995. godine, domaća organizacija „Aum Shinrikyo“ je napala podzemnu željezničku postaju u jutarnjim satima s nervnim plinom, sarinom. Tada su ubili 13 ljudi, a više 6.000 je ozljeđeno. Dan danas posljedice osjećaju ljudi koji su preživjeli, te imaju velike zdravstvene probleme.

Prema vrsti oružja za masovno uništenje, kategorija nekonvencionalnog terorizma se može podjeliti na: [13]

- Nuklearni terorizam - upotreba nuklearnog sredstva od strane terorističke organizacije za izazivanje masovnog razaranja, odnosno upotreba ili prijetnja upotrebom radioaktivnih materijala,
- Radiološki terorizam - namjerna uporaba radiološkog oružja za širenje i emitiranje ionizirajućeg zračenja,
- Biološki terorizam - upotreba ili prijetnja upotrebom bioloških agenasa sa ciljem izazivanja i širenja (epidemija ili pandemija) zaraznih bolesti kod neprijatelja,
- Kemijski terorizam - upotreba ili prijetnja upotrebom kemijskih supstanci,

- Biokemijski terorizam – upotreba proizvedenih bioregulatora (molekularni agensi) koji vrlo su slični peptidima²² koji se prirodno nalaze u organizmu čovjeka i životinja. Peptidni bioregulatori mogu uzrokovati bol, djelovati anestetski ili sniziti krvni tlak, te izazvati smrt.

Koriste se kao oružje zbog njihove mogućnosti da prolaze kroz filter zaštitne maske i zaštitnu opremu, nemogućnost brze detekcije u realnom vremenu i nedostupnost učinkovitog medicinskog tretmana i terapije i ne ostavljaju tragove u organizmu.

Terorističke taktike za izvođenje napada se mogu podijeliti na: [13]

- Bombaški napadi – najuobičajenija i veoma efikasna taktika koja podrazumijeva postavljanje bombi ili improviziranih eksplozivnih naprava na odabrane mete.
- Podmetanje požara – nije učestala vrsta terorističkih taktika, a obično je izvode manje terorističke grupe koje nisu dovoljno obučene za veće i kompleksnije operacije.
- Otmice ljudi – za razliku od uzimanja talaca, ova taktika je obično tajno i detaljno planirana otmica jedne ili više osoba radi ucjenjivanja.
- Uzimanje talaca – otmica jedne ili više osoba sa namjerom uvjetovanja vlasti i dobivanja na publicitetu. Često se koristi za oslobađanje drugih terorista iz zatvora ili napuštanja teritorija. Mete terorističkih otmica su najčešće politički predstavnici (diplomati), izvršni organi vlasti, strani novinari ili strani državljani.
- Otmice prijevoznih sredstava – najčešće se odnose na otmice aviona, ali obuhvaća i druge vrste prijevoznih sredstava pomoću kojih teroristi mogu postići projektirane terorističke ciljeve.
- Teroristička prijetnja - taktika koja za cilj ima neku vrstu iznude od strane vlasti bez primjene oružja.
- Upotreba oružja za masovno uništenje – najrjeđa i najteža taktika, ali je potencijalna prijetnja.

²² Peptidi - kemijski spojevi od dviju ili više aminokiselina povezanih međusobno peptidnom vezom. Mnogi su peptidi biološki aktivni, npr. hormoni, inhibitori enzima te ostali regulatori metabolizma.

- Fizički i oružani napadi (atentati i zasjede) – podrazumijeva napade na osobe i objekte. Atentat se smatra najstarijom terorističkom taktikom i najzastupljenijom, a odnosi se na likvidiranje istaknutih i važnih osoba, simboličkih neprijatelja, kao i dezertera koji su napustili terorističku organizaciju. Zasjede spadaju u tip napada koji se obično izvodi radi otmice ili likvidacije osobe uz efekt iznenađenja.
- Komercijalne ili industrijske sabotaže – ovom taktikom se ciljaju industrijski razvijena društva koja su ranjiva jer su u njima gospodarski i proizvodni objekti, komunikacijski i transportni sistemi koji su usko povezani i međuzavisni, tako da poremećaj jednog ima učinak na cjelokupni sustav.
- Lažirane uzbune i dojave – ovu taktiku je moguće primijeniti samo kod onih terorističkih organizacija sa jakim kredibilitetom i koje organizacije koriste jer ova taktika ne traži financijska sredstva.
- Uporaba ostalih kriminalnih aktivnosti – primjenjivanje kriminalnih aktivnosti radi ostvaarivanja terorističkih ciljeva i priskrbliivanja novca. Najčešće aktivnosti koje teroristi koriste su trgovina drogom, prostitucija, krijumčarenje osoba, krađa kreditnih kartica i prijevara, „*pranje novca*“, krađe i sitne krađe.

3. ZAKONSKO ODREĐENJE TERORIZMA

Republika Hrvatska kao država članica Europske unije treba pratiti i usklađivati svoje Zakone i Pravilnike da budu unutar okvira aktivnosti protiv borbe protiv terorizma. Međutim, kao i u zakonodavstvima većine drugih država, u Republici Hrvatskoj je terorizam i sva njegova djelovanja isto definirano kao kazneno djelo.

U Republici Hrvatskoj u Kaznenom zakonu²³ pod Glavom devet (IX.) definirana su kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva, te je definiran terorizam i koji se činovi podrazumijevaju kao teroristička kaznena djela, te s propisanom kaznom za počinjenje tog kaznenog djela²⁴. [14]

²³ Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

²⁴ Članak 97. **Terorizam**

(1) *Tko s ciljem ozbiljnog zastrašivanja stanovništva, ili prisiljavanja države ili međunarodne organizacije da što učini ili ne učini, ili ozbiljnog narušavanja ili uništavanja temeljnih ustavnih, političkih, gospodarskih ili društvenih struktura države ili međunarodne organizacije, počini jedno od sljedećih djela koje može ozbiljno naštetiti državi ili međunarodnoj organizaciji:*

1. *napade na život osobe koji mogu prouzročiti smrt,*
2. *napade na tijelo drugoga,*
3. *otmicu ili uzimanje talaca,*
4. *uništenje državnih ili javnih objekata, prometnog sustava, infrastrukture uključujući i informacijske sustave, nepokretne platforme na epikontinentalnom pojasu, javnog mjesta ili privatne imovine koje mogu ugroziti živote ljudi ili prouzročiti znatnu gospodarsku štetu,*
5. *otmicu zrakoplova, broda ili drugih sredstava javnog prijevoza ili prijevoza robe,*
6. *izrada, posjedovanje, pribavljanje, prijevoz, opskrba ili uporaba oružja, eksploziva, nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja, kao i istraživanje i razvoj nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja,*
7. *ispuštanje opasnih tvari ili prouzročenje požara, eksplozija ili poplava, čime se ugrožava život ljudi,*
8. *ometanje ili obustava opskrbe vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom, čime se ugrožava život ljudi, ili*
9. *posjeduje ili koristi radioaktivne tvari ili izrađuje, posjeduje ili koristi uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili ionizirajućeg zračenja, koristi ili ošteti nuklearni objekt tako da dođe do ispuštanja ili opasnosti od ispuštanja radioaktivnog materijala, ili upotrebom sile ili prijetnje zahtijeva radioaktivni materijal, uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili nuklearni objekt,*
10. *ometa rad računalnog sustava kritične infrastrukture,*

kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(2) *Tko prijeti počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.*

(3) *Ako su kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena velika razaranja ili je prouzročena smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.*

(4) *Ako počinitelj prigodom počinjenja kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka s namjerom usmrti jednu ili više osoba, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.*

Također, unutar Kaznenog zakona Republike Hrvatske pod Glavom devet (IX.) pod kojom su propisani su članci koji se također odnose na kaznena djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva i koja su povezana s terorizmom, su: [14]

- Financiranje terorizma (članak 98.);
- Javno poticanje na terorizam (članak 99.);
- Novačenje za terorizam (članak 100.);
- Obuka za terorizam (članak 101.);
- Terorističko udruženje (članak 102.);
- Pripremanje kaznenih djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom (članak 103.).²⁵

Financiranje terorizma uz propisani članak u Kaznenom zakonu, primjenjuje se i Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma²⁶ unutar kojega se pojam financiranja terorizma *smatra osiguravanje ili prikupljanje sredstava, odnosno pokušaj osiguravanja ili prikupljanja sredstava, zakonitih ili nezakonitih, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se upotrijebe ili sa znanjem da će biti upotrijebljena, u cijelosti ili dijelom, od strane terorista ili terorističke organizacije u bilo koju svrhu, što uključuje i počinjenje terorističkoga kaznenog djela, ili od strane osoba koje financiraju terorizam*²⁷.

Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma je usklađeno pravnim propisima, odnosno s Direktivama i Uredbama koje su propisane i donesene od strane Europske Unije i Europskog parlamenta i Vijeća.

Suzbijanje pranja novca i financiranje terorizma u Republici Hrvatskoj organizirano je u okviru sustava u kojemu su zakonski definiraju uloge svih sudionika te njihova zajednička suradnja. [15]

²⁵ Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

²⁶ Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, Narodne novine 108/17, 39/19.

²⁷ Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, Narodne novine 108/17, 39/19., članak 3, točka 1., stavka 3.

Sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma u Republici Hrvatskoj se sastoji od sljedećih institucija²⁸: [16]

- tijela prevencije – obveznici provedbe Zakona,
- tijela nadzora – Hanfa, HNB, Financijski inspektorat, Porezna uprava,
- tijela kaznenog progona – policija, državno odvjetništvo i dr.,
- pravosuđe – sudstvo,
- Ured za sprječavanje pranja novca²⁹.

U Glavi trideset trećoj (XXXIII.) koja se odnosi na kaznena djela protiv strane države ili međunarodne organizacije unutar Kaznenog zakona³⁰ propisana su kaznena djela koja se odnose na kaznena djela protiv strane države ili međunarodne organizacije koja propisuje članke: [14]

- Ubojstvo osobe pod međunarodnom zaštitom³¹ (članak 352.);
- Otmica osobe pod međunarodnom zaštitom (članak 353.);
- Napad na osobu pod međunarodnom zaštitom (članak 354.);
- Prijetnja osobi pod međunarodnom zaštitom (članak 355.);
- Povreda ugleda strane države i međunarodne organizacije (članak 356.).

Unutar navedenih članaka je opisano kazneno djelo s propisanom kaznom.

²⁸ Preuzeto s: <https://www.hanfa.hr/investicijski-fondovi/sustav-sprjecavanja-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/> (20.04.2020.).

²⁹ Ured za sprječavanje pranja novca - je financijsko-obavještajna jedinica Republike Hrvatske i djeluje u sastavu Ministarstva financija kao ustrojstvena jedinica koja samostalno i neovisno obavlja temeljne i druge zadaće propisane Zakonom o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, te je nadležna za primanje i analiziranje obavijesti o sumnjivim transakcijama i drugih informacija.

³⁰ Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.

³¹ Osoba pod međunarodnom zaštitom - poglavar države, predsjednik vlade i ministar vanjskih poslova kad se nalaze izvan svoje države, te svaki službeni predstavnik međunarodno priznate organizacije, članovi njihove obitelji u pratnji kad se oni, njihove službene prostorije, privatni stan ili prijevozno sredstvo uočljivo mogu prepoznati da su posebno zaštićeni međunarodnim pravom (Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19., Glava trideset tri (XXXIII.), članak 352.).

Za kaznena djela koja se primjenjuju u terorističkim akcijama i napadima, propisani su i ostali članci s opisom kaznenog djela i kaznom unutar Kaznenog zakona, a oni zavise o načinu izvršenja samoga napada ili prijetnje, kao npr. počinjenje kaznenog djela zlupotrebom radioaktivnih tvari³². [14]

3.1. Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma

2015. godine, Republika Hrvatska je donijela Odluku o Nacionalnoj strategiji za prevenciju i suzbijanje terorizma u kojoj je propisano kako RH može odgovoriti na prijetnju terorizma, koja su obilježja suvremenog terorizma, te mjere borbe protiv terorizma i provedbu strategije i koordinacija iste.

Strategija se temelji na odredbama, načelima i vrijednostima Ustava Republike Hrvatske, Povelje Ujedinjenih naroda, članstva u Europskoj Uniji i NATO-u, te ostalih preuzetih međunarodno-pravnih obveza. Ova Strategija tematski nadopunjuje Strategiju nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske te druge nacionalne strateške dokumente koji su vezani uz prevenciju i suzbijanje terorizma.

Ciljeve u borbi protiv terorizma koje potrebno ostvariti i koji su propisani unutar ove Strategije, provode se propisanim mjerama prevencije, suzbijanja, mjerama zaštite i saniranjem štete od terorističkog napada, mjerama kaznenog progona i procesuiranja osoba i subjekata koji su povezani s terorizmom, te jačanje međuinstitucionalne koordinacije i međunarodne suradnje.

Vlada Republike Hrvatske uspostavila je Nacionalno povjerenstvo za prevenciju i suzbijanje terorizma koje koordinira i prati aktivnosti provedbe Strategije i njezinog provedbenog Akcijskog plana, kao i smjernice Globalne protuterorističke strategije Ujedinjenih naroda³³ i Protuterorističke strategije Europske unije (pogledaj pod 3.3.), ali i drugih međunarodnih protuterorističkih inicijativa. [4]

³² Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19., Glava dvadeset prva (XXI.) Kaznena djela protiv opće sigurnosti, članak 219.

³³ Globalna protuteroristička strategija UN-a (A/RES/60/288) sastoji se od četiri stupa djelovanja:

1. Otklanjanje uvjeta koji potiču širenje terorizma,
2. Mjere za sprječavanje i borbu protiv terorizma,
3. Mjere izgradnje državne sposobnosti za sprječavanje i borbu protiv terorizma te jačanja uloge sustava Ujedinjenih naroda u tom pogledu,
4. Mjere za osiguranje poštivanja svačijih ljudskih prava i vladavina prava kao temelj borbe protiv terorizma.

3.2. Strategija nacionalne sigurnosti

U Strategiji nacionalne sigurnosti za Republiku Hrvatsku je procijenjeno da je vjerojatnost terorističkog napada niska, ali da su posljedice visoke, ponajviše zbog razvijenog turističkog i prometnog sektora. Jedna od sigurnosnih prijetnji s kojom je Republika Hrvatska suočena je i tranzit pripadnika terorističkih organizacija preko hrvatskoga teritorija, za što se koriste i nezakonite migracije. Također, procijenjeno je da se ekstremističko djelovanje pojedinaca i skupina na teritoriju RH pojavljuje povremeno, te nema pokretačkog potencijala i šire potpore građana i nema potencijal ugrožavanja javne sigurnosti. Ekstremizam je najviše vidljiv kod pojedinaca unutar navijačkih skupina. Nasilje, ekstremistička retorika i simbolika kojom se koriste pojedinci unutar navijačkih i drugih skupina narušavaju sigurnosnu situaciju u Republici Hrvatskoj, ali ponajviše njezin međunarodni ugled. [17]

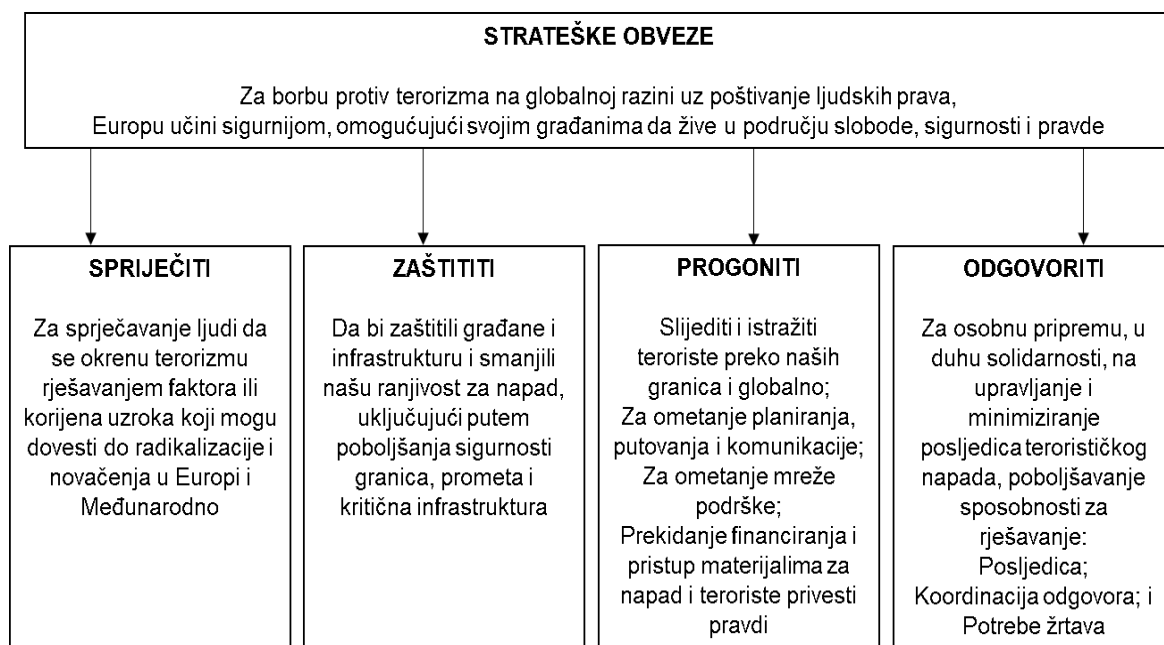
3.3. Sigurnosna strategija Europske unije

Sigurnosna strategija Europske unije³⁴ obuhvaća četiri smjera rada, koji se uklapaju u okviru svog strateškog opredjeljenja za protuterorističko djelovanje: [18]

U svim stupovima strategije prepoznata je važnost suradnje s trećim zemljama i međunarodnim institucijama.

³⁴ *The European Union Counter-Terrorism strategy, 14469/4/05 REV4*, Bruxelles, 30. studeni 2005.

Slika 2. Sigurnosna strategija Eurposke unije – strateške obveze (izvor: Strategija Europske unije za borbu protiv terorizma 2005., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133275>, pristupljeno 25.04.2020.) [18]

Sigurnosna strategija Europske unije opisuje ova četiri stupa: [18]

- **Spriječiti** - jedan od ključnih prioriteta Europske unije.
Sprečavanje, odnosno prevencija se bazira na rješavanje uzroka radikalizacije i novačenja terorista. U tu svrhu, Vijeće EU je 2008. godine usvojilo strategiju za borbu protiv radikalizacije i novačenje za terorizam. Strategija je revidirana u 2014. godine zbog terorističkih napada pojedinih terorista, stranaca i upotrebe društvenih mreža od strane terorista.
- **Zaštititi** - ključni dio strategije. Prioritet ovog stupa u strategiji EU je zaštita građana i infrastrukture i smanjuje izloženost napadima.
Ono uključuje povećanje sigurnosti i smanjenje izloženosti kritične infrastrukture i sigurnosti prometa, te zaštitu vanjskih granica i zaštitu strateških ciljeva.

Ključni zadaci su uvođenje biometrije i poboljšavanje zaštite putnika, te uspostava Schengenskog Viznog informacijskog sustava (VIS, eng. *Visa information system*) i Schengenskog informacijskog sustava (SIS, eng. *Schengen information system*) za izradu Europskog programa kritične sigurnosti infrastrukturu i pripremiti analizu rizika vanjskih granica Europske unije.

- Progoniti – bazira se na provođenju zakonskih odredbi. Ovim stupom se namjerava ograničiti sposobnost terorista za planiranje, organiziranje i izvođenje terorističkih napada, te progon terorista preko granica, uz poštovanje ljudskih prava i međunarodnog prava.

Ključni zadaci su razviti načelo dostupnosti informacija o provedbi zakona, spriječiti pristup oružju teroristima, surađujući s EUROPOL³⁵-om i EUROJUST³⁶-om s ciljem poboljšanja policijske i pravosudne suradnje i jačanja nacionalnih napora i sposobnosti borbe protiv terorizma.

- Odgovoriti - uključuje posebno pripremu za posljedice terorističkih napada, kontrolirajući ih i smanjujući.

Prioriteti u ovom području su priprema procjene rizika koja je osnova za odgovor pojedine države koja je pod rizikom napada, poboljšavajući koordinaciju međunarodnih organizacija pri upravljanju i reagiranju u slučaju terorističkih napada i drugih katastrofa.

Kako bi suradnja bila bolja i potpunija da se provede protuteroristička strategija, u siječnju 2016. na temelju Odluke Vijeća za pravosuđe i unutarnje poslove od 20. studenoga 2015. uspostavljen je Europski centar za borbu protiv terorizma (ECTC, eng. *European Counter Terrorism Centre*).

³⁵ EUROPOL - Agencija EU-a za suradnju u području izvršenja zakonodavstva čija je svrha pomagati državama članicama u sprječavanju i suzbijanju svih teških oblika međunarodnog organiziranog kriminala i terorizma.

³⁶ EUROJUST - Agencija EU-a za podupiranje i jačanje koordinacije i suradnje među državama članicama u provođenju istraga i kaznenog progona nad težim oblicima prekograničnog organiziranog kriminala i terorizma.

Europski centar za borbu protiv terorizma je sastavni dio EUROPOL-ovog operativnog odjela koji usko surađuje s drugim operativnim centrima EUROPOL-a, kao što su Europski centar za cyber kriminal (EC3, eng. *European Cybercrime Centre*) i Europski centar za krijumčarenje migranata (EMSC, eng. *European Migrant Smuggling Centre*).³⁷ [19]

ECTC je platforma koja je napravljena od strane EUROPOL-a i putem koje države članice mogu pojačati razmjenu informacija i operativnu suradnju u pogledu praćenja i istraživanja stranih terorističkih boraca, trgovanja nezakonitim vatrenim oružjem i financiranja terorizma. [20]

Direktiva (EU) 2017/541 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o suzbijanju terorizma i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/475/PUP i o izmjeni Odluke Vijeća 2005/671/PUP od država Europske unije zahtijevaju usklađivanje njihovog zakonodavstva i uvođenje minimalnih kazni za teroristička kaznena djela. Navedena Direktiva definira teroristička kaznena djela, kao i kaznena djela koja se odnose na terorističke skupine ili kaznena djela povezana s terorističkim aktivnostima i definiraju pravila za usklađivanje mjera država članica Europske unije s ovom Direktivom, te je povezana s strategijom protuterorizma Europske unije i revidiranom strategijom za borbu protiv radikalizacije i novačenja terorista. [21]

Potrebno je napomenuti da unutar Direktive nisu propisane kazne za kaznena djela, nego svaka država članica Europske unije odlučuje o kazni koja odgovara težini kaznenog djela. Također, sve države svijeta imaju propisane kazne za kaznena djela koja su u vezi s terorističkim organizacijama i terorističkim djelima.

³⁷ Preuzeto s: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc> (25.04.2020.).

4. RADIKALIZACIJA

Radikalizacija je radnja ili postupak da netko postane radikalniji, odnosno ekstremni u svojim političkim ili religijskim uvjerenjima³⁸.

Radikalizacija je proces kojim su ljudi postaju motiviraniji za upotrebu nasilnih sredstava prema članovima izvan grupe ili simboličke ciljeve za postizanje društvenih promjena, ideološke i političke ciljeve. [22]

4.1. Proces radikalizacije

Proces radikalizacije se sastoji od nekoliko faza i uzročnih faktora koje ne moraju nužno započinjati i i završavati kod svakog pojedinca jednako.

Započinjanje, dugotrajnost i završetak samog procesa radikalizacije ovisi o raznim čimbenicima kod pojedinca, a i same metode radikalizacija se razlikuju od skupine do skupine, ali cilj je uvijek isti. [22]

Uzročni faktori koji utječu na uspješnost faza radikalizacije mogu se podijeliti na: [23]

- Pozadinske faktore (kriza identiteta, trauma, rasizam),
- Pokretačke faktore (militantna ideologija, vanjska politika, skupina, duhovni vođa),
- Faktore mogućnosti (sastajališta kao što su džamija, škola, sportske aktivnosti, zatvori).

Proces radikalizacija se može grubo podijeliti u četiri faze koji sadržavaju navedene uzročne faktore koji dovode do uspješnosti faze: [23]

- **Predradikalizacija** - dinamičan proces ideološke pretvorbe koji rezultira različite interakcije ljudi, institucija, događaja, ideja i iskustava.

³⁸ Definicija pojma *radikalizacija* preuzeta iz riječnika Cambridge (izvor: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/radicalization> , pristupljeno: 24.11.2020.).

U ovom koraku je bitna individualna motivacija, poticanje i davanje osjećaja pripadnosti.

Ova vrsta motivacije slijedi iz unutarnjih frustracija pojedinca i njegovo nezadovoljstvo ekonomskih, etičkih, rasnih, političkih, vjerskih, obiteljskih ili socijalnih nedostataka koji utječu na ponašanje i vjerovanje pojedinca.

Poticanje i povremeno okruženje može predstavljati pojedinac ili grupa s kojom je osoba stupila u kontakt te joj daje navedenu motivaciju za promjenu. Mjesta gdje obično dolazi do takvog kontakta se najčešće događa u crkvi, džamiji, zatvoru, školi, nevladinim organizacijama i putem interneta.

- **Samoidentifikacija** - drugi korak u kojemu pojedinac počinje preuzimati novi društveni, radikalniji identitet koji rezultira udaljavanjem od svog trenutnog načina života.

Pojedinac počinje s usvajanjem radikalne ideologije koja opravdava, potiče i podržava uporabu nasilja.

Iako je pojedinac prihvatio novu ideologiju, ono ne znači da će se odmah ponašati nasilno.

U ovom koraku se uglavnom provodi informiranje o vjeri i drugim ideologijama, gdje se još ne radi o pripremi pojedinca za napad, već o ukorijenjenju ideologija i osjećaj pripadnosti i koji na kraju rezultira da pojedinac dobije osjećaj da postaje jedan od posljednjih branitelja i provoditelja usađenih ideala.

- **Indoktrinacija (uvjeravanje)** - korak gdje pojedinac u potpunosti preuzima radikalnu ideologiju, ali još nema potpuno znanje kako da ju u potpunosti provede.

U ovoj fazi slijede brojni treninzi i obuke na kojima se pojedinac promatra i ocjenjuje za kakav je zadatak prikladan.

- **Đihadizacija** - završni korak radikalizacije koji se sastoji od pripreme, planiranja i konačnog napada.

Prethodno navedene faze radikalizacije se odvijaju postupno i mogu trajati nekoliko godina i ono zavisi dopiranjju do pojedinca kojime se usađivanju nove ideologije, dok je završna faza (faza džihadizacije) znatno kraća i traje samo nekoliko tjedana. [22]

Nakon odlaska pojedinca iz matične države u državu gdje je organizacija aktivna, pripadnicima terorističkih organizacija dodijeljuju se nova imena u cilju brisanja njihovog prijašnjeg identiteta. [5]

4.2. Rizični faktori i psihološki profil pojedinca

Iako se ne može govoriti o samome profilu pojedinca koji je podložan radikalizaciji, podupiranje nasilnog ekstremizma je najviše zabilježeno kod mlađih osoba oba spola, češće kod muškaraca koji će se na kraju priključiti nekoj organizaciji. Žene rjeđe samostalno odlaze kako bi pomogle organizaciji u postizanju vlastitih ciljeva, već odlaze i priključuju se radi svojeg bračnog partnera koji je radikaliziran ili zbog užeg člana obitelji. [23]

Faktori koji utječu na radikalizaciju pojedinca se mogu podjeliti na [24]:

- Socijalni faktori - norme i vrijednosti u društvu – promjene u socijalnom, ekonomskom i političkom smislu i cjelini, kao što je pad životnog standarda, siromaštvo, građanski rat, revolucije i slično.

Kao posljedica dolazi do pojave velikog broja osoba koje su nezaposlene, i imaju osjećaj otuđenosti i osjećaja društvene nepravde i izdaje od strane države, te očaja koji dovode do osobnih faktora koji utječu na radikalizaciju.

- Obiteljski faktori - utjecaj prethodnog životnog iskustva – izloženost nasilju u obitelji, potpora u nasilnom ponašanju, prijašnje kriminalno nasilje, glorifikacija nasilnog ponašanja (npr. događaji iz rata i veličanje onih koji su prekršili ograničenja koje su propisane Ratnim pravom i koriste nečasne načine ratovanja).

Pored navedenog, faktor koji također može dovesti do radikalizacije je trenutno stanje u državi (ekonomski, religijski i politički položaj države).

- Osobni faktori – povučenost, nisko samopoštovanje, sumnja u vlastite mogućnosti, potreba za samopotvrđivanjem, neupitna poslušnost³⁹, odbijanje društva i vrijednosti koja vodi do otuđivanja od društva, problem identiteta, snažan osjećaj nepravde i uvrede, niska empatija za one izvan vlastite grupe, visoki stupanj ljutnje i frustracije, želja za osvetom.

Pojedinac ima potrebu za pripadanjem nekome ili nečemu, želju za određenim socijalnim statusom, privlačna mogućnost za ostvarivanjem promjena i dobivanje materijalne nagrade.

Osjećaj usađene „nepravde,, postaje motiv za opravdavanje nasilnog ponašanje prema drugima.

³⁹ Izvršavanje zadaće bez mnogo razmišljanja o ispravnosti ili neispravnosti djela.

5. NAČIN NOVAČENJA ČLANOVA U REVOLUCIONARNO-NACIONALISTIČKE ORGANIZACIJE

Unutar ovog poglavlja navest će se četiri terorističke organizacije nacionalističkog djelovanja, te kada su osnovane i načini novačenja novih članova u svoje organizacije.

Analizom političkog stajališta organizacija, zajedničko je da su sve nastale zbog nacionalističkih i etno-separatističkih interesa koje su pokušale ostvariti nasilnim metodama (Tablica 4.)

Tablica 4. Kratki opis revolucionarno-nacionalističkih organizacija

NAZIV ORGANIZACIJE	IDEOLOŠKO STAJALIŠTE	CILJ ORGANIZACIJE	METODE DJELOVANJA
IRA	Nacionalizam, Markizam, Etno-separatizam	Odvajanje Irske od Britanije, Neovisnost Irske	Nasilne metode; Danas ima političko djelovanje
ETA	Nacionalizam, Etno-separatizam	Stvaranje vlastite države, Neovisnost Baskije	Prvobitna primjena nenasilnih metoda, Primoreni primjeniti nasilne metode; Danas nema djelovanja
LTTE	Nacionalizam, Etno-separatizam	Stvaranje vlastite države, Neovisnost Tamiljske države	Nasilne metode; Danas ima političko djelovanje, cyber terorizam
PKK	Nacionalizam, Etno-separatizam	Oslobođenje Kurdistana, Stvaranje vlastite neovisne države za Kurde	Nasilne metode; Danas ima političko djelovanje

5.1. IRSKA REPUBLIKANSKA ARMIJA (IRA)

5.1.1. Nastanak i ciljevi

IRA je najstarija nacionalna teroristička organizacija u Europi 20. stoljeća. Nastala je 1919. godine u Sjevernoj Irskoj kao ekstremna vojska političke organizacije Sinn Fein⁴⁰ s političkim ciljem odvajanja Irske od Britanije. U svojim počecima prihvatila je marksističku ideologiju⁴¹ i bila je politički lijevo orijentirana. Ciljevi IRA-e su bili u početku bili da ujedini nezavisnu Irsku Republiku koristeći političko nasilje. Drugim riječima, žele kraj britanske vladavine u Sjevernoj Irskoj te ponovno ujedinjenje Irske uz političku potporu irske nacionalističke stranke Sinn Fein. [25]

1969. IRA se podijelila na Provizornu, odnosno Privremenu IRA-u (*eng. Provisional Irish Republican Army, PIRA*) zvani još i „*Provos*“, te na Službenu IRA-a (*eng. Official IRA, IRA*). Strategija PIRA-e zasnivala se na korištenju što više nasilja kako bi se slomila administraciju u Sjevernoj Irskoj kako bi britanska vlada povukla svoju vojsku, dok je Službena IRA zagovarala nenasilne metode i diplomatski pristup rješavanju problema. [7]

U 1980-ima i 1990-ima, IRA je nastavila s napadima i likvidacijama koji su trajali sve do 21. travnja 1998. godine kada je potpisan mirovni sporazum što je donijelo političko preuređenje Sjeverne Irske. Nakon Sporazuma 1998. godine, IRA i PIRA su pristali na razoružavanje i prestanak sukobljavanja, te su 2005. godine u služenoj objavi objavili prestanak oružane borbe objavivši da će svoje ciljeve nadalje nastojati ostvariti isključivo političkim i demokratskim putem. [26]

⁴⁰ Sinn Fein (*irski Mi sam!*) - irska nacionalna stranka osnovana 1905. (osnivač A. Griffith) s programom nacionalnog oslobođenja i uspostave demokracije. Potaknula je dublinski ustanak 1916. pod vodstvom E. De Valere 1919. i jednostrano proglasila ustav i osnivanje Slobodne i republikanske države Irske te formirala privremenu vladu i organizirala vojsku - IRA. Jedna od vodećih stranaka sjevernoirskih katolika.

⁴¹ Marksistička ideologija / Marksizam - cjelina filozofskih, ekonomskih, socioloških i politoloških teorija koje je oblikovao K. Marx, a razvili njegovi suradnici i pristaše. Marksizam je politički nauk i ideologija koja se razvijala kao programsko uporište socijalističkih političkih stranaka i pokreta, te ideološki temelj komunističkih poredaka (marksizam-lenjinizam).

Republikanci su oformili nekoliko disidentskih frakcija⁴² nazvanih Prava IRA (eng. *Real Irish Republican Army*, RIRA) i Kontinuirana IRA-u (eng. *Continuity Irish Republican Army*, CIRA) i Nova IRA-u (eng. *New Irish Republican Army*, New IRA) koje su i danas aktivne te koriste nasilne metode za postizanje ciljeva. [7]

Politička organizacija koja se povezuje s Pravom IRA-om je Pokret za suverenitet 32 okruga (engl. *32 County Sovereignty Movement*, 32CMS) iako 32CMS to demantira. 32CMS je politička udruga koja je osnovana 1997. od strane irskih republikanaca u Dublinu koji su se protivili pristupu Sinn Feina u pogledu mirovnog procesa.

Ova udruga se zalaže za ujedinjenje cjelovite Irske, bezuvjetno puštanje iz zatvora irske političke zatvorenike i zagovaraju isključivo mirno rješavanje problema. [26].

5.1.2. Način novačenja članova

IRA se za novačenje novih članova oslanjala na tradicionalne vrijednosti, kao što je vjera u naciju.

Muškarci i žene su se pridruživali IRA-i kako bi se izborili za Republiku Irsku kroz oružanu borbu, a postojeće društvene i obiteljske veze često su olakšavale proces ulaska u samu organizaciju. [26]

Nova generacija koji su bili novačeni u organizaciju su najčešće bili u kasnim tinejdžerskim ili ranim dvadesetim godinama, te nisu dolazili iz republikanskih obitelji. Povijest, patriotizam i apel za djelovanjem su bili jedni od načina kojima je IRA pozivala na djelovanje. Nekoliko novinskih tiskovina su služile IRA-i kao sredstvo poticanja i kao uputa za djelovanje i obuku.

Osim novinskih tiskova, propaganda kojom su se novačile osobe, bila je prikazana grafitima, letcima i posterima sa natpisima i porukama koje su pozivale na borbu. [25]

⁴² Disidentske republikanske terorističke skupine - karakterizira nepriznavanje Sporazuma, nepriznavanje policije Sjeverne Irske kao zakonitog organa reda, odbijanje prekida oružanih djelatnosti i ustrajanje na ujedinjenju Sjeverne Irske s Republikom Irskom.

IRA i PIRA su za novačenje koristili „Zelenu knjigu“ (eng. *The Green Book*) u kojoj je bilo napisano na koje načine mogu novačiti članove, te trening novih pripadnika koji je uključivao korištenje vatrenog oružja.

Jedna od prigoda kada članovi RIRA-e javno istupe, su godišnje obljetnice „Uskrsnog ustanka“ (eng. *Easter Rising*)⁴³.

Prilikom tog javnog istupa, pojavljuju se maskirani članovi na prigodnim skupovima na kojima održe kratke propagandne govore. Snimke se objavljuju na internet kanalu *YouTube*-u gdje ih je i danas moguće pronaći.

Danas, organizacija Nova IRA, RIRA i CIRA se ne oglašavaju poput ostalih terorističkih skupina novijeg doba te nisu toliko prisutni na internetu. Izbjegavaju snimanje video materijala u kojima se njihovi pripadnici izravno obraćaju javnosti, nego češće osobno prilaze mladima.

Razlog tome je zbog strogog nadzora britanskih službi sigurnosti koji zahtjevaju od nosioca internetskih stranica zabranu i ukidanje sadržaja koja je u vezi s RIRA-om i CIRA-om.

Na internetskim kanalima i stranicama kao što je *YouTube*, *Facebook* i *Twittera*, moguće je pronaći velik broj materijala vezanog za IRA-u i ostale irske radikalne republikanske skupine koje učitavaju simpatizeri, ali i one grupe za koje se sumnja da su povezane s IRA-om.

Politička udruga 32CMS, koju se povezuje s RIRA-om, aktivna je na internetu preko svoje internet stranice *32csm.net*, *Facebook* stranice i *YouTube* kanala koja je isto pod prismotrom britanskih sigurnosnih službi. [27]

⁴³ Uskrsni ustanak odvijao se u Dublinu i nekolicinama ispostava širom zemlje, u proljeće 1916. To je bila pobuna protiv britanske vladavine u Irskoj, a ustanak je ugašen nakon brzog britanskog vojnog odgovora. Ustanak je označio početak Anglo-irskog rata koji će završiti podjelom irskog otoka na Sjevernu Irsku i Slobodnu Irsku Državu koju će kasnije naslijediti Irska Republika. Kao vojna kampanja, ustanak je na kraju bio neuspjeh, ali imao je važnu ostavštinu u tome što je britanski odgovor na taj događaj, većinu irske javnosti je okrenuo prema konceptu potpuno neovisne Irske Republike.

Jedna od najvećih simpatizera je grupa *Poblachtach Aontacht*⁴⁴, koja je posvećena republikanskom pokretu i koji promiču povijest irskog republikanizma Sjevernoirske. Grupa sadrži velik broj video materijala vezanog za IRA-u i republikanski pokret. Na *YouTube* kanalu imaju veliki broj snimaka, te ih se može pronaći na *Facebook* i *Twitter* stranicama. [28]

5.2. BASKIJSKA DOMOVNA I SLOBODA (ETA)

5.2.1. Nastanak i ciljevi

ETA (eng. *Basque Homeland and Liberty*, baskij. *Euskadi Ta Askatasuna*) je teroristička organizacija kojoj je glavni cilj bio neovisnost Baskije.

1939. godine diktator Francisco Franco⁴⁵ je došao na vlast u Španjolskoj i primjenjivao je represivne mjere⁴⁶ prema Baskima kojima je zabranio isticanje baskijskog jezika, imena i drugih obilježja baskijskog identiteta.

Njegova represija inicirala je otpor Baskijaca i stvaranje militantnih krugova. Tako je 1959. godine nastala ETA, baskijski pokret za nacionalno oslobođenje.

U svojem početku, ETA je bila nenasilna organizacija koja se zalagala za demokraciju i povlačenje španjolskih snaga iz Baskijske regije te uspostavu političke i jezične autonomije za Baskiju.

ETA-u se okrenula nasilju i oružanoj borbi nakon što su uvidjeli da represivne mjere ne jenjavaju. ETA je svoj prvi napad izvršila 1961. godine koji je završio neuspješno, što je rezultiralo uhićenjima i mučenjem stotina osoba. [26]

Nakon toga, ETA je odlučila pojačati nasilje kao način borbe protiv Francovog režima.

⁴⁴ *Poblachtach Aontacht (Poblachtach, Aontacht Agus Éireannach) is a non-profit YouTube channel / Facebook Page promoting Irish Republican History* (hr. Poblachtach Aontach je neprofitna YouTube kanal/ Facebook stranica koja promovira Irsku republikansku povijest).

Na njihovoj Facebook stranici je moguće pronaći povijesne slike od članova IRA-e i PIRA-e tijekom osposobljavanja, napade, slike oružja i drugog. Ovu Facebook stranicu prati preko 3800 ljudi.

⁴⁵ Francisco Franco - španjolski političar i diktator (1892. – 1975.).

⁴⁶ Francovi vojnici prakticirali mučenja i ubijanje zarobljenika. Zbog takvih zločina, Franca se smatra odgovornim za smrt dva milijuna ljudi za vrijeme njegove vladavine.

1962. godine, ETA je održala svoj prvi veliki skup gdje je objavila svoj pokret i predstavila glavni cilj - nacionalno oslobođenje koji je podrazumijevao neovisnu i ujedinjenu zemlju Baska.

Dvadesetak godina kasnije ETA dobiva i svoje političko krilo pod imenom *Herri Batasuna* (hr. Ujedinjeni narod, danas djeluje pod nazivom *Batasuna*, hr. Jedinstvo). Politički naponi za dobivanje nezavisnosti uspjeli su 1979. godine osnivanjem Baskijske autonomne zajednice⁴⁷.

Iako je Baskija od novih španjolskih vlasti dobila traženu autonomiju i veću slobodu, ETA je nastavila na zahtjevanju potpune neovisnosti i nastavila oružane borbe i napade.

Španjolska vlada 1980. godine u namjeri da potpuno uništi ETA-u, uz nove antiterorističke zakone je formirala antiterorističku oslobodilačku grupu GAL (eng. *Antiterrorist Liberation Groups*, španj. *Grupo Antiterrorista de Liberacion*).

2010. godine ETA proglašava prekid vatre i 2011. službeno objavljuju da prekidaju s djelovanjem, što je potvrđeno od strane španjolskih vlasti i međunarodne zajednice. [26]

5.2.2. Način novačenja članova

ETA je koristila različite metode kako bi privukla i zainteresirala baskijski narod i da postanu njezini novi članovi. ETA je u narodu Baskije pokušava probuditi nacionalističke osjećaje i osjećaj etničke pripadnosti, koja je uvelike pomagala pri mobilizaciji novih snaga.

Krajem 1960-ih godina, ETA je dobivala nove članove na način da su pojedinci sami pristupali organizaciji, nakon što su im članovi obitelji ili netko dovoljno blizak iskusio neki od oblika državne represije i koji su im prenijeli nacionalističku poruku ETA-e. [25]

⁴⁷ Baskijska autonomna zajednica – dijeli se na tri manje teritorijalne cjeline. Sastoji se od španjolskih autonomnih zajednica Baskije i Navare, te Sjeverne Baskije koja se nalazi u Francuskoj.

Istu nacionalističku poruku o represiji Baskijaca pod španjolskom dominacijom prenosila je i katolička Crkva.

Crkva je nezavisnost Baskije prikazivala se kao moralnu dužnost u svrhu spasenja, te su tiskali i dijelili letke i časopise, pružala utočišta, kao i prostore za okupljanja. [26]

ETA je svoju regrutacijsku bazu pronalazila u udrugama mladih i u sportskim klubovima. Udruge mladih su većinom bile osnovane od pastora, koje su bile mjesto za vrijeme Francove diktature i represije. U tim udrugama su se Baskijci osjećali slobodno i sigurno, te su izražavali svoja politička mišljenja i stavove, i njegovali baskijsku kulturu.

Kao izvori potencijalnih novih članova, bila su sveučilišta i zatvori. Studenti su najviše sudjelovali u demonstracijama kada bi neki od uhićenih pripadnika organizacije objavio štrajk glađu.

U zatvorima su uhićeni vođe ETA-e nastojali zadržati kontrolu za vrijeme zatvorenništva te su potporu tražili od drugih zatvorenika.

Jedan od načina novačenja novih članova se odvijao između nekog člana ETA-e i treće strane. Takav način se odvijao da je pripadnik ETA-e redovito prosljeđivao trećoj strani promotivne materijale i teorijske eseje, čime je osoba bila upućena s trenutnim razvojem situacije. U jednom trenutku, treća strana podnosi formalnu potvrdu u vidu učlanjenja u organizaciju. [25]

5.3. OSLOBODILAČKI TIGROVI TAMILSKE DOMOVINE (LTTE)

5.3.1. Nastanak i ciljevi

Oslobodilački tigrovi Tamilskog Elama (eng. *Liberation Tigers of Tamil Eelam*, LTTE), poznati kao i Tamilski tigrovi (eng. *Tamil Tigers*) je etničko-separatistička organizacija Šri Lanke koja je osnovana 1976. godine sa ciljem stvaranja nezavisne Tamilske države na sjeveru i istoku zemlje.

LTTE je osnovana od Velupillai Prabhakarana koji je organizaciju predvodio kao nacionalistički pokret. [7]

Najčešće napade izvodili su bombaši samoubojice, među kojima su bile i žene.

LTTE je bila specifična teroristička organizacija zbog svoje strukturalne organiziranosti koja je sličila na vojnu organizacijsku strukturu.

Njezina organizacija se sastojala se od odreda: [29]

- Crni tigrovi (eng. *Black Tigers*) – većinom dobrovoljci, odred zadužen za izvođenje samoubilačkih napada;
- Morski tigrovi (eng. *Sea Tigers*) – odred zadužen za napade na moru i s mora;
- Zračni tigrovi (eng. *Air Tigers*) – odred zadužen za napade iz zraka;
- LTTE Ženino krilo, Ptice slobode (engl. *The LTTE Women's Wing, Birds of freedom*) – političko krilo koje obavlja administrativne zadatke i promiče društvenu svijest o osnaživanju žena, militantno krilo koje se uključilo u borbene operacije, odred žena zadužene za izvođenje samoubilačkih napada;
- Mala brigada (eng. *Baby Brigade*) – odred koji je služio za oružanu obuku djece. [7]

1995. godine, vlada Šri Lanke je započela s programom borbe i razradom strategije protiv LTTE-a. Vlada je željela vratiti kontrolu na područja koje su tada bile pod kontrolom LTTE-a.

LTTE je nakon poraza 2009. godine prekinula svoje terorističko djelovanje i oružanu borbu. Svoj poraz je priznala nakon likvidacije svojeg vođe Prabhakarana u napadu od strane vojske Šri Lanke.

Političko krilo LTTE je još aktivno, a organizacija ne koristi više nasilne metode, nego se okrenula *cyber* terorizmu i taj dio organizacije naziva Tamilova zemlja (eng. *Tamil Homeland*).

Ovom strategijom LTTE prikupljanja sredstva i podržava ideološku propagandu. LTTE je nekoliko puta pokušao ukloniti i hakirati web stranice vlade Šri Lanke. [30]

5.3.2. Način novačenja članova

Ulazak u LTTE je bio većinom samoodlukom pojedinca, ali LTTE je koristio i otmice, prijetnje smrću prema članovima obitelji i školstvo kao način novačenja.

LTTE je novačio ljude na način da su postojeći članovi sami pristupali ljudima te im govorili o idealima i razloge zašto da se priključe organizaciji, te su slali pisma obiteljima da im se pridruže.

Djeca su u školama učila o LTTE kao organizaciji koja pomaže i kojoj se mogu priključiti ako ne žele da im roditelji budu ubijeni od strane neprijatelja. Ravnatelji škola su bili nemoćni i bili su prisiljeni od strane lidera LTTE-a da provode taj režim obrazovanja o samoj organizaciji.

Takva vrsta novačenja je rezultirala s puno novih pripradnika u dobi do četrnaest godina.

LTTE je najviše otimao djecu koja imaju još braće i sestara u obitelji kako bi i njih kasnije odveli od vlastitog doma u kamp za obuku. [30]

Žene su novačene na način da su im se obraćale žene koje su prikazane kao ideali. „*Ženski ideali*“ su govorile o pristupanju borbi kako bi pokazale da su ravnopravne muškarcima u mjestu gdje su žene podređene, da mogu same kontrolirati svoj život i da im se pruži sigurnost i da ne budu žrtve silovanja i nasilja. Ova propaganda je bila djelotvorna i za novačenje i za zadržavanje žena unutar organizacije. [29]

Borci LTTE-a su polagali zakletvu cijanidom, te im se zabranjivala bilo kakva druga djelatnost ili zanimanje, jer su bili tretirani kao profesionalni ratnici.

Članovi LTTE-a su pri obraćanju nosili jaknu (tamal. *jakka*), odnosno bombu koja se nosi oko pojasa, zajedno s bočicom cijanida oko vrata, te su isto nosili i prilikom izvršavanja zadatka.

Bočica cijanida je bila simbolični podsjetnik na potrebu ostvarivanja zadatka. [30]

5.4. KURDISTANSKA RADNIČKA PARTIJA (PKK)

5.4.1. Nastanak i ciljevi

Radnička partija Kurdistan (eng. *Kurdistan Workers Party*, kurd. *Partiya Karkeren Kurdistanî*, PKK) osnovana je 1978. godine u Turskoj, u kojoj većina Kurda i živi.

PKK je utemeljena od strane Abdullah Öcalana koji je poznat pod nadimkom „Apo“ (kurdski naziv za ujaka).

PKK je utemeljena na etničko-separatističkim idealima, a njezin cilj je da oslobodi sve djelove Kurdistan i ostvari nezavisnu državu za sve Kurde.

U PKK su pristupali siromašni, socijalno marginaliziranih, odnosno isključene grupe ljudi koji su bili poneseni revolucionarnim idealima.

PKK je koristila nasilne oblike djelovanja i takve akcije su prikazivali kao reakciju na negiranje od drugih i od vlade koji poriču kurdski identitet, odnosno njihove kulturne, etničke i jezične posebnosti. [31]

Turske vlasti Kurde nisu priznavale kao nacionalnu manjinu, jer po njihovom zakonu kao nacionalne manjine se priznaju samo druge etničke grupe, a ne i islamske vjeroispovjesti koji ne se ne pridržavaju propisanih pravila islama, odnosno koji piju alkohol, jedu svinjetinu, puše cigarete i drugo. [7]

PKK se poput većine organizacija financirala preko organiziranog kriminala (pranje novca, prodaja droge, oružja i drugo), a drugi dio financija je dobivala kao donacije od ljudi kurdske nacionalnosti.

PKK je terorističke napade izvodila na turske sigurnosne službe, te na političke i ekonomske subjekte u Turskoj, ali i u zemljama zapadne Europe.

Početakom 1990. godine PKK je organizirala otmice stranih turista u Turskoj kao i samoubilačke napade u turističkim centrima, s namjerom da ugrozi turizam, koji je onda bio značajna privredna grana Turske.

Vođa PKK, Abdullah Öcalan uhapšen je u Keniji 1999. godine te je izručen Turskoj gdje je osuđen na smrt vješanjem. [31]

Smrtna kazna još uvijek nije izvršena niti je preinačena nakon što se Öcalan pokajao i što je objavio pokretanje mirovne inicijative kojom je pozvao svoje sljedbenike da obustave nasilje.

Iako su pripadnici PKK bili razočarani postupkom svojeg vođe i što nije bio spreman žrtvovati svoj život za ispunjenje cilja, rukovodstvo je 2000. godine proglasilo prekid oružane borbe i nasilja, te su se okrenuli isključivo političkom djelovanju.

PKK danas politički djeluje u Francuskoj, Njemačkoj, Švedskoj, Velikoj Britaniji, Grčkoj, Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, Španjolskoj, Nizozemskoj i Švicarskoj u kojima su utemeljene nevladine udruge i stranke koje promoviraju svoju propagandu o kurdskom narodu i njezinim pravima. [31]

5.4.2. Način novačenja članova

Većina članova PKK-a se novačilo iz glavnih kurdskih područja na jugoistoku Turske, a neke iz gradova iz zapadne zemlje. PKK je također novačilo kurdsko stanovništvo u Iraku, Siriji i Iranu te kurdsku manjinu u Europi.

Većina novačenja se odvijala u ruralnim područjima Turske pomoću osobnog poznanstva ili stupanja u brak s jedinim od članova organizacije.

U PKK su se primali i muškarci i žene za sve aktivnosti, a od nedavno strategije novačenja su usredotočene na mlade. [31]

U Europi, mreža članova i simpatizera PKK-a koji rade u nevladinim organizacijama i kurdskim političkim strankama, upravljaju procesima financiranja, širenja propagande i regrutiranja novih članova.

Organizacija također novači djecu oba spola za svoje vojne snage pod obećanjima da ako žele osigurati svoje obitelji i povećati prihode, za zauzvrat se moraju pridružiti organizaciji.

Takva djeca postaju novaci za oružanu borbu i terorističke aktivnosti, a istovremeno ih uvode i u druge legalne i ilegalne aktivnosti kojima se organizacija bavi. [32]

6. NAČIN NOVAČENJA ČLANOVA U RADIKALNO-ISLAMISTIČKE ORGANIZACIJE

Unutar ovog poglavlja navest će se četiri terorističke organizacije s njihovim područjem djelovanja i ciljevima, te kada su osnovane i načini novačenja novih članova u svoje organizacije.

Analizom stajališta ovih organizacija, zajedničko im je da su sve nastale zbog religijskih interesa koje su pokušale ostvariti nasilnim metodama (Tablica 13.).

Tablica 5. Kratki opis radikalno-islamističkih organizacija

NAZIV ORGANIZACIJE	IDEOLOŠKO STAJALIŠTE	CILJ ORGANIZACIJE	METODE DJELOVANJA
HAMAS	Širenje islama, Nacionalizam	Uspostava islamske Palestine na mjestu Izraela	Nasilne metode, Danas predstavlja glavni islamski pokret Palestine, političko djelovanje
HEZBOLLAH	Širenje islama	Otjerati Izrael iz Libanona, Uspostava Islamske republike	Bombaški napadi, Nasilne metode, Danas ima političko djelovanje
AL QAEDA	Širenje islama	Borba protiv sovjetskih snaga i SAD-a, Borba za muslimanska prava i uspostava Islamske države	Vojno djelovanje, Ekstremno nasilno djelovanje, Provođenje džihada

ISLAMSKA DRŽAVA	Širenje radikalnog islama	Kalifat – uspostava Islamske države Osvajanje područja Iraka i Sirije, Saudijske Arabije i Jordana, Dominacija svijetom	Ekstremno nasilno djelovanje
------------------------	---------------------------	---	------------------------------

6.1. HAMAS

6.1.1. Nastanak i ciljevi

Hamis je akronim od arapskog *Ḥarakat al-Muqāwamah al-ʿIslāmiyyah* koji je još poznat kao i Islamski pokret otpora (eng. *Islamic Resistance Movement*), koji je osnovan 1987. godine od strane Ahmed Jasina⁴⁸ i Abdulaziz ar-Rantisia⁴⁹ kao palestinski ogranak Muslimanske braće⁵⁰. [33]

Glavni cilj mu je uspostavljanje Islamske palestinske države na mjestu Izraela koji ne priznaju kao državu. [25]

Hamis je u samom početku koristio nasilje i nasilne metode, te je ubrzo nakon osnivanja, 1991. godine uspostavljeno vojno krilo nazvana *Brigada Izzuddina al-Kassam*⁵¹ (arap. *Katā'ib 'Izz ad-Dīn al-Qassām*).

⁴⁸ Ahmed Jasin - suosnivač i vođa organizacije Hamas. Ubijen je u atentatu 2004 godine.

⁴⁹ Abdulaziz ar-Rantisi – suosnivač i vođa organizacije Hamas. Ubijen u atentatu 2004. godine.

⁵⁰ Muslimanska braća - teroristička organizacija (eng. *Muslim Brothers*, arap. *al-Ikhwān al-Muslimūn*) koja je osnovana 1928. godine u egipatskom gradu Ismailu sa osnovnim ciljem širenja islama i uspostavljanja društvenih sistema zasnovanih na normama izvornog islama. Organizacija Muslimanska braća se često naziva terorističkom majkom jer je kroz interno jačanje ekstremnih ideologija i radikalnih frakcija izrodila niz terorističkih organizacija poput Hamasa, Islamske grupe (eng. *Islamic Group*, arap. *Al-Gama'a al-Islamiyya*), Al Qaeda i drugih.

⁵¹ Ime je dobila po muslimanskom propovjedniku tijekom britanskog mandata u Palestini koji je oformio organizaciju Crna ruka (eng. *Black hand*) koja je bila antisemitistička, antibritanska i antifrancuska džihadistička militantna organizacija za dobivanje područja Levanta.

Izvodili su oružane napade na civile i vojsku Izraela, ali i na palestinske suradnike iz političke organizacije *Fatah*⁵² (arap. obrnuti akronim od *Ḥarakat al-Taḥrīr al-Waṭanī al-Filasṭīnī*). [33]

Nakon neuspjeha u postizanju ciljeva, uz pomoć i inspiraciju lidera Jasina, Hamas je pokrenuo kampanju samoubilačkih napada. [7]

Abdulah Azzam⁵³ je uspostavio mrežu za novačenje Palestinaca koji su se osposobljavali u Afganistanu za eventualnu borbu s Izraelom što je dovelo do formiranja Hamasa. Nakon Azzamove smrti, Hamas ga je uvrstio na vrh popisa mučenika.

Pored političkog i vojnog djelovanja, Hamas ulaže u društvenu zajednicu na čemu je utemeljio svoju egzistenciju i položaj u palestinskom društvu.

Kroz humanitarne aktivnosti, poput financiranja i obnavljanja vjerskih i javnih ustanova kao što su bolnice i škole, pomaganja najsiromašnijima, stekli su veliku popularnost u naroda jer su predstavljeni kao borci za socijalnu pravdu i nacionalno oslobođenje. [33]

Hamas danas predstavlja glavni politički sunitiski islamski pokret⁵⁴ u Palestini, iako propagira tradicionalne vrijednosti i obnovu kalifata⁵⁵ u kojemu bi se živjelo po normama koje su propisane Kur'anom.

⁵² Fatah - najjača vojno-politička organizacija unutar Palestinske oslobodilačke organizacije (PLO), osnovana 1958. Suprostavljene organizacije Fatah i Hamas, su sklopile sporazum o održavanju izvanrednih izbora i sastavljanju jedinstvene palestinske vlade 2011. godine nakon što su dogovorili da Hamas prizna izraelsku državu i prekine s primjenom vojne sile.

⁵³ Abdulah Azzam – rođen 1941., ubijen 1989. godine. Palestinski islamistički propovjednik koji je pomagao u pronalasku Al-Qaede, Hamasa i Lashkar-e-Taiba. Često ga se naziva ocem globalnog džihada, a bio je važan i za novačenje stranih boraca u Afganistan. Azzam je imao teoriju da bi se muslimani trebali boriti protiv svojih neprijatelja pomoću globalnog džihada. Azzam je bio mentor Osame bin Laden, a navodno je utjecao i na teroriste kao što je Abu Musab al-Zarqawi i Anwar al-Awlaki (vođa AQAP-a).

⁵⁴ Sunizam - vjerski nauk i praksa islamske grane sunita. Prihvata sva četiri izvora islama (*Kuran*, suna, idžma i kijas).

⁵⁵ Kalifat (arap. *Ḥilafet*) - oblik vlasti koji predstavlja političko jedinstvo i vodstvo islamskog svijeta. Vođa kod sunita se naziva kalif (arap. *Ḥalīf*) i biran je od strane naroda kao nasljednik proroka Muhameda, dok kod šita se naziva vođa (arap. *Imam*) ili učitelj (turk. *Imam*, arab. *Muallim*) i dolazi na vlast preko poslanika odnosno, obiteljskim nasljeđem.

6.1.2. Način novačenja članova

Hamas se prilagodio suvremenim tehnologijama koji mu pomažu kod novačenja i širenja propagande među ljudima. Korištenjem interneta, pogotovo društvenih stranica obično prikazuju izjave i intervjue sa vođama grupe, potom foto-galerije mučenika. [7]

Društvene stranice koriste sami članovi organizacije gdje se ne libe postaviti fotografije s oružjem, ne pokrivaju lice i pozivaju da im se pridruže koristeći vjerske poruke.

Hamas također ima aktivne članove koji su se priključili u vojna ili politička krila grupe, ali ima i veliki broj sljedbenika i simpatizera u inozemstvu, najviše među palestinskom dijasporom. [27]

Organizacija se često služi oglašavanjem preko plakata i kalendara na kojima su prikazane slike bombaša samoubojica u junačkim pozama.

Hamas svoje novačenje provodi u školama, na sveučilištima i u raznim kubovima gdje se ljudi okupljaju.

Politički kontekst za uspostavu Palestinske države je ključan čimbenik Hamasove sposobnosti za novačenje novih članova.

U sklopu svoje propagande i širenje ideologije, Hamas za pridobivanje novih članova ističe političke okolnosti koje utječu na borbu protiv Izraela.

Hamas je uspio pridobiti podršku od svih slojeva palestinskog društva, uključujući sveučilišne profesore, studente, liječnike, pravnike, poljoprivrednike, mlađe osobe ali i osobe starije životne dobi, te muškarce i žene.

Na sveučilištima ima odgovorne osobe koje su u suradnji s vođama studentskih udruga (ili nekog drugog tko poznaje studente) koji odabiru studente dobrovoljce. [25]

Škole, studentski kampusi i džamije u koje Hamas ulaže, služe organizaciji kao mjesta u kojima pokušavaju promijeniti razmišljanja ljudi i kod osoba koje imaju osobni faktor utjecaja koji pogoduje lakoj radikalizaciji (nesigurnost, želja za osvjetom i drugo). [25]

Hamas također vodi i ljetne kampove u kojima palestinska djeca u dobi od petnaest do osamnaest godina budu informirana o ideologiji, te čak imaju i neki oblik vojne obuke. Ljetni kampovi posebno su uspješni u indoktrinaciji jer po završetku, oni su članovi Hamasa.⁵⁶

Ono čime Hamas također privlači novake da postanu članovi su donacije koje nudi obiteljima bombaša samoubojica, odnosno osigurava obitelji doživotne prihode, a žene privlače emancipiranjem, da se maknu od društvene ovisnosti, nejednakosti i spolne podčinjenosti od muškaraca i da se prikažu njima jednakima. [25]

6.2. HEZBOLLAH

6.2.1. Nastanak i ciljevi

Hezbollah (arap. *Hizb`Allāh*), u prijevodu *Božja partija* (eng. *Party of God*), osnovana je 1982. godine kao šitska organizacija uz podršku Irana kao posljedica izraelske vojne invazije na Libanon s ciljem da otjera Izrael iz Libanona i tamo uspostavi Islamsku Republiku. [25]

Tijekom građanskog rata, Iran i Sirija su bile logistička i materijalna te financijska pomoć Hezbollahu. [7]

⁵⁶ Preuzeto s: <https://www.businessinsider.com/hamas-kid-summer-camp-2016-8#palestinian-militants-from-the-izzedine-al-qassam-brigades-the-military-wing-of-hamas-inspect-a-sniper-rifle-during-a-weapon-exhibition-at-a-hamas-run-youth-summer-camp-in-gaza-city-july-20-2016-13> (25.05.2020.).

U periodu dok je trajao građanski rat (1975.-1990.), Hezbollah je koristio bombaške napade, odnosno samoubilačke napade i korištenje auto-bombi, te otmice i atentate na vodeće ljude iz Izraelskih snaga i ostale koje su pružali potporu Izraelu. Građanski rat je završio 1990. nakon Sporazuma o primirju i pridruživanja nekoliko vjerskih zajednica koje je dijelilo vlast.

Usprkos Sporazumu, Hezbollah se nastavio boriti protiv Izraela u Libanonu zbog nezadovoljstva što objedinjuju ostale vjerske zajednice u zemlji, i sve do povlačenja Izraela 2000-te godine. [34]

Djelovanje Hezbollaha se ne svodi samo na oružane napade, nego su provodili i političke i socijalne aktivnosti kako bi zadobio povjerenje naroda. [25]

Hezbollah je izvodio manje napade u Europi, Americi i Južnoj Africi gdje je većinom izvodio samoubilačke napade, većinom na osobe američke i izraelske nacionalnosti i njihove objekte. [7]

U svibnju 2018., u Libanonu su se održali parlamentarni izbori koji su zadnji put održali 2006. godine. U ovim izborima Hezbollah je prvi put postao politički dominantan.

Hezbollah nije dobio kontrolu nad većim funkcijama kabineta ministra, zbog njihovog imenovanja terorističkom organizacijom od stranih vlada koje su prijetili da će ukinuti međunarodno financiranje Libanona. [34]

6.2.2. Način novačenja članova

Od osnivanja Hezbollaha, Iran i njegova vojska, sudjeluju u obuci, opskrbi i financiranju organizacije. Pripadnici organizacije koji žive u inozemstvu su većinom arapski Izraelci, također daju Hezbollahu logističku i financijsku podršku za provođenje terorističkih operacija unutar Izraelskih granica, te sudjeluju u širenju ideologije i procesa novačenja. [35]

U početnoj fazi djelovanja, Hezbollah je novačenje provodio pomoću religioznog i vojnog obrazovanja, kao i propagandnih poruka kojom su privlačili šiitsku populaciju. [25]

U Libanonu, Hezbollah je uložio sredstva u programe koji su usmjereni na obrazovanje mladih libanonaca, koji uključuju obrazovanje od osnovne škole do sveučilišnog obrazovanja. Hezbollah vodi mreže škola, kampova i vjerskog programa u Libanonu jer prvenstveno želi regrutirati mlade osobe. [35]

U početku su novačili mušku mladež slabijeg ekonomskog stanja, a kasnije su im se pridružili i oni koji su imali bolje ekonomsko stanje i visoko obrazovanje.

Hezbollah pridaje posebnu važnost ulozi žena u odgajanju mlađih generacija prema ideologiji Hezbollaha i da pružaju podršku svojim muževima koji su njihovi članovi, te organizacija ne uzima žene za oružanu borbu.

U svojim kampanjama, članovi i vođe Hezbollaha su održavali govore koji su bili usmjereni prema članovima libanonske šiitske populacije.

U tijeku tih govora su naglašavati sve koristi koje bi od Hezbollaha imaju njihovi članovi, a ono je financijska pomoć, školarina za studente, pozajmice za poslodavce, zapošljavanje.

Naime, da bi neko pristupio organizaciji, morao je vjerovati u samožrtvovanje za vjeru, a iz članstva se časno izlazi jedino odlaskom u smrt, kao *šehid*⁵⁷. Pripadnici ove organizacije kao prepoznatljiv znak odanosti i odlučnosti na mučeništvo u slavu Allaha nose zelene ili žute trake oko glave, te zastave ili ambleme s logom organizacije. [35]

⁵⁷ Šehid - pojam arapskog podrijetla i u doslovnom prijevodu znači „svjedok“, dok se obično prevodi kao „mučenik“ ili „žrtva“, a označava muslimana koji je svoj život dao za islamske vrijednosti te je svjesno u ime Boga položio život.

Hezbollah je svoj proces regrutacije fokusirao na tri razine: [35]

1. Razina - ideološko-religiozna - motivira religiozni aktivizam i na taj način mobilizira društvo i potiče volju ili spremnost za podnošenje osobne žrtve u korist ili dobrobit cijelog naroda;
2. Razina – društvena - bavi se nizom socijalnih aktivnosti kojima nastoji ukinuti diskriminacija i socijalna nepravda, te poboljšanje uvjeta života šitske populacije;
3. Razina – vojna - nastoji iz Libanona protjerati strance nasilnim i oružanim metodama.

Hezbollah također koristi suvremenu tehnologiju, odnosno internet i društvene mreže za novačenje i širenje propagande, te je osnovala televizijsku postaju naziva „*Al Manar – TV Libanon*“ koja širi njihovu ideologiju i propagandu.

Na društvenim mrežama, ponajviše *Facebook*-u, postoje grupe koji ne ukazuju potporu Hezbollahu zbog korištenja nasilja u svrhu ostvarenja cilja, ali pojedinci brane organizaciju i otvoreno pišu da je „*Hezbollah je dobar*“, „*Hezbollah je velik, slava Allahu*“, „*da nije Hezbollaha, ne bi govorio jezikom kojim govoriš*“.

6.3. AL-QAEDA

6.3.1. Nastanak i ciljevi

Al-Qaeda (arap. *al-Qā'idah*, eng. *The Base*) je organizacija koja je utemeljena krajem 1980. godine kao militantna islamistička organizacija od strane Osama Bin Ladena⁵⁸. [36]

Tijekom afganistanskog rata 1979. godine, vršila se propaganda, prikupljanje sredstava te novačenje muslimana da se dobrovoljno priključe Afganistanu u njihovu borbi protiv sovjetskih snaga. [7]

⁵⁸ Osama bin Laden - rođen 1957, ubijen 2. svibnja 2011.

Navedene aktivnosti su se vršile preko tzv. uslužnog ureda (arap. *Maktab al-Khadamat*, engl. *Services Bureau*, MAK) koji je osnovan od strane Abdullah Azzama.

MAK je djelovao u u nekoliko zemelja, a središnji mu je ured bio u Pakistanu i smatra se da je on bio preteča organizacija kod razvoja Al-Qaede. [36]

Azzam je u Al Qaeidi vidio islamsku vojsku koja će se boriti u ime muslimanske države (Umma)⁵⁹ s lokalnim džihadom⁶⁰ i usmjeravanjem muslimanske zajednice da se bore za svoja uvjerenja i prava.

Središnju ulogu MAK-a postupno je preuzimao Osama bin Laden koji je bio pod utjecajem svog mentora, Abdullah Azzama, koji je bio za provođenje radikalnog islama i ideologijom džihada.

Uz Osama bin Ladena bio je i Ayman al-Zawahiri⁶¹ koji je bio njegova desna ruka i zajedno su propisali nekoliko fatvi⁶² (arap. *Fatwa*) koji zapravo predstavljaju Al Qaedine ciljeve i pozivaju na „sveti rat“. [7]

Tijekom afganistanskog rata, Al Qaeida se sve više usmjeravala prema terorističkom djelovanju i započela sukob sa SAD-om i njegovim saveznicima što se pretvorilo u globalni džihad. [36]

Na džihad protiv SAD-a i saveznika Osama bin Laden poziva u „Deklaraciji o ratu protiv američke okupacije dvaju svetih mjesta“⁶³ koja je objavljena 1996. godine.

⁵⁹ Umma, Ummet (Ummah) - arapska riječ koja označava zajednicu svih islamskih vjernika.

⁶⁰ Lokalni džihad - rušenje sekularnih (svijetovnih, religioznih) režima u muslimanskim državama.

⁶¹ Ayman al-Zawahiri – rođen 1951. godine, i navodno je umro prirodnom smrću u studenom 2020. godine prema objavama u novinskim člancima, ali njegova smrt nije službeno objavljena od strane sigurnosnih agencija. Bio je vođa Al-Qaede nakon smrti Osama bin Ladena. Bivši pripadnik „Muslimanske braće“, osnivač organizacije Egipatskog islamskog džihada (eng. *Egyptian Islamic Jihad, Islamic Jihad*, EIJ) koji se kasnije pripojio Al Qaedi.

⁶² Fetva - mišljenje ili savjet koji izdaje muftija. Muftija je predstavnik vjerske vlasti i pravosudni tumač šerijata (islamskog zakona).

⁶³ Deklaracija, prijevod na engleski jezik:

<https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2013/10/Declaration-of-Jihad-against-the-Americans-Occupying-the-Land-of-the-Two-Holiest-Sites-Translation.pdf> (01.06.2020.).

U Deklaraciji otvoreno poziva na podržavanje radikalnog islamizma diljem svijeta jer je islamski narod pretrpio agresiju, bezakonje i nepravdu koje im je nametnuo židovsko-kršćanski savez i njihovi suradnici koji proljevaju muslimansku krv. [37]

Cilj Al-Qaede je, osim ujedinjenja muslimanskog svijeta u borbi protiv SAD-a i njegovih saveznika, rušenje sekularnog režima u muslimanskim državama na Bliskom istoku te stvaranje pokreta za političku i vjersku suradnju svih islamskih država i naroda. [36]

Al-Qaeda je svoje ciljeve strateški definirala i isplanirala u svom dvadeset godišnjem planu koji su postali poznati tek 2005. godine.

Strategija organizacije je imala za cilj da će do 2020. godine ostvariti uspostavu globalne islamističke države.

Ostvarenje tog cilja planirano je kroz sedam faza: [38]

1. Faza - Buđenje islamske zajednice (eng. *The awakening*),
2. Faza - Otvaranje očiju (eng. *Opening eyes*),
3. Faza - Podizanje na vlastite noge (eng. *Arising and standing up*),
4. Faza – pad režima arapskih tiranina,
5. Faza - uspostavljanje Islamske države zahvaljujući slabljenju zapadnog utjecaja i oslabljenog Izraela na muslimanski svijet,
6. Faza - Totalni sukob (eng. *Total confrontation*), i
7. Faza - Konačna pobjeda (eng. *Definitive victory*).

Organizacijska struktura Al-Qaede je koncipirana na način da izgleda kao politički pokret s vlastitom vojnom organizacijom, a sačinjena je od centralnog vodstva na čijem se čelu nalazi „emir”⁶⁴ koji je načelnik glavnog štaba.

⁶⁴ Emir - vjerski, operativni i logistički autoritet, uključen u sva organizacijska planiranja.

Emir sve odluke donosi uz konzultacije sa Savjetodavnim / Vrhovnim vijećem (eng. *Shura Council*).

Vrhovno vijeće odgovorno je za rad odbora:

- vojni odbor - nadležan za novačenje, vojnu izobrazbu i nabavu oružja, te planiranje i izvođenje vojnih i terorističkih akcija;
- odbor islamskih studija – nadležan za vjerska pitanja;
- odbor za odnose s javnošću;
- odbor za financije
- odbor za putovanja – odgovoran za pitanja vezana za putovanja pripadnika Al-Qaede i izradu dokumenata s prikrivenim identitetima njegovih pripadnika.

Nakon smrti Osame bin Ladena 2011. godine, vodstvo Al-Qaede preuzima al-Zahwahir koji nastavlja s provođenjem zadanih ciljeva.

Al-Qaeda ima nekoliko podorganizacija: [39]

- Al-Qaeda u Islamskom Magrebu (eng. *Al Qaeda in the Islamic Maghreb*, AQIM) – cilj joj je svrgnuti alžirsku vladu i uspostaviti Islamsku državu,
- Al-Qaeda na indijskom potkontinentu (eng. *Al Qaeda in the Indian Subcontinent*, AQIS) – cilj joj se boriti protiv vlade Pakistana, Afganistana, Indije, Mjanmara i Bangladeša i uspostaviti Islamsku državu,
- Al-Qaeda u Jemenu (eng. *Al Qaeda in Yemen*, AQY) – cilj joj se boriti protiv vlade u Jemenu i SAD-a i uspostaviti Islamsku državu,
- Kurdska bojna Al-Qaede (eng. *Al Qaeda Kurdish Battalions*, AQKB) – djeluje u Iračkom Kurdistanu,
- Al-Qaeda na Arapskom poluotoku (eng. *Al Qaeda in the Arabian Peninsula*, AQAP) – djeluje u Jemenu i Saudijskoj Arabiji,

- Al-Nusra, poznat još kao i Hay'at Tahrir al-Sham (HTS, eng. *The Assembly for the Liberation of Syria*, hr. *Zbor za oslobođenje Sirije*) - cilj joj se bio boriti protiv Assadovog režima i uspostaviti Islamsku državu u Siriji,
- Al-Shabaab (eng. *The Youth*, hr. *Mladost*) – uspostavljanje nove somalijske države u kojoj se vlada u skladu s njezinim strogim tumačenjem šerijatskog zakona na području Somalije, Afrika,
- Lashkar-e-Zil (LeZ, eng. *The Shadow Army*, hr. *Vojska u sjeni*) – uspostavljanje Islamske države;
i druge podorganizacije.

6.3.2. Način novačenja članova

U početku novačenje je provodio MAK za vlastita uvjerenja, a kasnije su isti pripadnici ostali u Al-Qaedi. [7]

Propaganda se tada, kao i kasnije, vršila na seminarima, u džamijama i školama te putem novinskih tiskovina, plakata, te društvenih mreža, videokanala, interneta i televizijskih mreža. [25]

Novinske tiskovine koje su veličale Al-Qaedinu propagandu i ideologiju su bili „*Mouassassat Al Sihab*“, „*Al Malahem Media*“ i „*Al Andalus*“.

Uz navedene, postojao je i magazin na engleskom jeziku koji je bio iskučivo dostupan putem interneta, pod nazivom „*Inspire*“ koji otvoreno poziva na džihad i imao je sadržaje kako napraviti bombu u vlastitoj kući, autobombu i veličao je samoubojstvo kao sveti čin.

„*Al-Shamika*“ (hr. Veličanstvena žena) je bio internetski magazin koji je bio namjenjen isključivo za ženske osobe iz muslimanske zajednice. [39]

Al-Shamika je bila mješavina savjeta za ljepotu uz članke s propagandom Al Qaeda, odnosno sadržava članke kao što je „*Udati se za džihadiste*“, „*Šerijatski zakon koji se odnosi na vas*“ i „*Vaša kuća je vaše kraljevstvo*“.⁶⁵ [39]

Žene u organizaciji nisu izvršavale terorističke aktivnosti, nego su bile podrška svojim muževima i obitelji koji su pripadnici Al Qaeda, te su svoju djecu odgajale u ideologiji organizacije. [25]

Članovi organizacije koji su odgovorni za novačenje procjenjuju prema kriterijima koji su određeni u *Enciklopediji afganistanskog džihada*⁶⁶. [40]

Al-Qaida je novačila osobe iz Pakistana i Afganistana i s područja Bliskog Istoka⁶⁷. Na području uzduž afganistansko-pakistanske granice su vodili kampove gdje su provodili obuku svojih pripadnika.

Kampovi za obuku Al-Qaede se nalaze u brojnim zemljama diljem svijeta.

Al-Qaeda je osnovala nekoliko kampova za obuku u Afganistanu, a današnji džihadistički kampovi za obuku novih pripadnika stvoreni od strane Al-Qaede i od podorganizacija AQAP i AQIM.

Nakon pronalaska, oni šalju potencijalne pripadnike u vlastite vojne kampove gdje se vrši njihova procjena kao što je predanost islamu, pouzdanost, inteligencija, fizička sprema, požrtvovnost, pokoravanje i poslušnost, psiho-fizička sposobnost, strpljenje, mirnoća, te spremnost na djelovanje.

U kampovima se nakon procjene vrši daljnje obrazovanje i osposobljavanje za poziciju za koju se pojedinac smatra da je prikladan.

U procesu osnovne izobrazbe, osposobljavaju se za uporabu lakog oružja, te nakon završetka i procjene, pojedinac se usmjerava prema funkciji za koju je prikladan. [36]

⁶⁵ Preuzeto s: https://wikileaks.org/gifiles/docs/19/1920543_re-ct-al-shamika-female-jihadi-mag-glamour-.html (02.06.2020.).

⁶⁶ Kratki osvrt na sadržaj Enciklopedije - <https://www.unl.edu/eskridge/encyclopedia.html> (02.06.2020.).

Enciklopedija afganistanskog džihada pisana je od kraja afganistanskog rata 1989. godine te je originalno stvorena kao niz vojnih iskustava afganistanskih ratnika. Kasnije su u nju postupno uključene i terorističke taktike i modus operandi terorističkih organizacija.

⁶⁷ U Bliski istok pripadaju Turska, Sirija, Libanon, Cipar, Izrael, Jordan, Egipat, Irak i sve države Arapskoga poluotoka (Bahrein, Jemen, Katar, Kuvajt, Oman, Saudijska Arabija i Ujedinjeni Arapski Emirati).

Te funkcije se mogu podijeliti na vojne i političke taktike, planiranje i pripremu operacija, obavještajna i sigurnosna djelovanja, te logistika. [36]

Osim ciljeva organizacije, na motivaciju članova utječe i kultura organizacije koja se očituje kroz statusne simbole, nagrade ili druge oblike priznavanja.

6.4. ISLAMSKA DRŽAVA (IS, ISIS, ISIL)

6.4.1. Nastanak i ciljevi

Islamska država (eng. *Islamic State* – IS, eng. *Islamic State of Iraq and the Levant* – ISIL, eng. *Islamic State of Iraq and Syria* – ISIS, *Daesh*) je organizacija koja je poznata po širenju ideologije radikalnog islama i upotrebi ekstremnog nasilja. [7]

Islamska država je zapravo nastala 2006. godine, iako je zapravo počela s svojim djelovanjem 1999. godine. [41]

IS je prvobitno bila militantna islamistička grupa pod nazivom *Organizacija monoteizma i džihada* (eng. *Organization of Monotheism and Jihad*, arap. *Jama al-Tawhid wal-Jihad*, JTJ) koju je osnovao Abu Musab al-Zarqawi⁶⁸. [22]

2001. godine nakon napada Al-Qaede 11. rujna na SAD, al-Zarqawi i njegovi borci udružili su snage s Al-Qaedom u Afganistanu.

2004. godine, al-Zarqawi se proglasio emirom organizacije Al-Qaede u Iraku (eng. *Al Qaeda in Iraq*, AQI) kada je sklopio savez s Al-Qaedom, obećavši vjernost svoje grupe prema Osama bin Ladenu u zamjenu da Al-Qaeda prizna AQI.

2006. godine, nakon ubojstva al-Zarqawia, Abu Ayyub al-Masri⁶⁹ dolazi na njegovo mjesto i mjenja naziv AQI u Islamska država Iraka (eng. *Islamic state of Iraq*, ISI) i postavlja Abu Omar al-Baghdadia⁷⁰ na mjesto vođe. [41]

⁶⁸ Abu Musab al-Zarqawi – rođen 1966., ubijen 2006. u atentatu. Osnivač ISIS-ovog prethodnika, Al Qaeda u Iraku (AQI) i bivši vođa dvije druge terorističke organizacije: al-Tawhid wal-Jihad i Jund al-Sham.

⁶⁹ Abu Ayyub al-Masri – rođen 1967., ubijen 2010. godine. Trenirao je vojnike u AQI-u.

2010. godine, tijekom američkog napada na Irak, ubijeni su Abu Omar al-Baghdadi i Abu Ayyub al Masri. Na mjesto vođe ISI-a dolazi Abu Bakr al-Baghdadi⁷¹.

2013. godine organizacija je promijenila ime u Islamska država Irak i Sirija (ISIS), te je u lipnju 2014., Bakr al-Baghdadi najavio je početak kalifata koji se proteže od Alepa u Siriji do Diyale u Iraku i preimenovala u skupinu Islamska država.

2014. godine, Al-Qeada službeno poništava sve veze s ISIL-om. U razdoblju ove nagle ekspanzije ISIL-a, koja je počela koristiti ime Islamska država, mnoge terorističke organizacije su prisegnule vjernost Bakr al-Baghdadiju. [7]

Iako slična ideologiji Al-Qaide, Islamska država se razlikovala u nekoliko točaka: [41]

- Proglašenje kalifata na čelu s kalifom Bakr al-Baghdadijem kojega su sljedebenici IS-a smatrali izravnim nasljednikom proroka Muhameda;
- Ideologija džihadističkog salafizma⁷²;
- Težnja eliminaciji svih vjerskih manjina unutar teritorija kako bi stvorili Islamsku državu s muslimanima koji dijele njihove ideale.

Glavni ciljevi Islamske države su, na temelju navedenih obilježja, da osvoji sva područja u Iraku i Siriji, proširi kalifat na Saudijsku Arabiju i Jordan, te u konačnici dominira svijetom. [42]

Islamska država je nastavila s provođenjem akcija koje je provodio al-Zaqawai, a oni su većinom bili bombaški napadi, odsijecanje glava neprijateljima i onima koji nisu htjeli prihvatiti njihovu ideologiju, te zastrašivanje neprijatelja. [7]

⁷⁰ Abu Omar al-Baghdadi – rođen 1959., ubijen 2010. godine.

⁷¹ Abu Bakr al-Baghdadi – rođen 1971., ubijen 2019. godine.

⁷² Jedan od tri oblika salfaizma – tradicionalni, politički, džihadistički. Pojam *salfaizam* potječe od riječi *salaf* (arap.) što znači *pobožni preci*. Džihadistički salafizam se razlikuju od većine jer oni se ne odriču uporabe sile i u njoj vide legitimno sredstvo za ostvarenje svojih religioznih i političkih stavova. Ne vide neprijatelja samo u drugim vjerama, već i u muslimanima koji su drugačijeg mišljenja.

Najpoznatiji napad koji je učinila Islamska država u Europi je bio napad na francuski satirični magazin „*Charlie Hebdo*“ u siječnju 2015. godine u Parizu koji je rezultiralo ubojstvom sedamnaest ljudi. Napadu je predvodila objava karikature proroka Muhameda. [42]

Nakon što je Islamska država izgubila grad Mosul 2017. godine, te ubrzo nakon toga i centralni grad, Raqqa u Siriji, moć i utjecaj Islamske države pada, te je teritorij Iraka i Sirije bio proglašen od strane iračke vojske slobodim od ISIL-ove terorističke grupe. [42]

2019. godine, Islamska država je ponovo počela obnavljati svoje snage na području Iraka, ali te godine je Bakr al-Baghdadi je počinio samoubojstvo kada je bio napadnut od strane američke vojske.

Novi vođa i kalif je postao Abu Ibrahim al-Hashimi al-Qurashi i što je ostao do danas.

6.4.2. Način novačenja članova

Od svog osnivanja, Islamska država održava internetsku medijsku kampanju koja je usmjerena na regrutaciju članova unutar svoje zemlje ali i međunarodno.

Vođe Islamske države su u svojim govorima i obraćanjem naciji često isticali vjerovanje kako islam mora biti spašen te vraćen prijašnjoj slavi i to kroz borbu s nevjernicima.

Svima koji bi pristupili organizaciju obećavali su utopiju, brak, sudjelovanje u borbi i novac.

Islamska država je svoju organizaciju prikazivala kao slobodno i otvoreno društvo, što je uvelike olakšavalo novačenje, jer prema literaturi, ovakva propaganda je privlačila osobe koje su imale dijagnozu sadističkog psihopata i sve do empatijske osobe i humanitarca.

Pojedince iz područja Europe su privlačili s videima koji su predstavljali ISIL-ove pripadnike kao prave muškarce, ratnike i traže pomoć od svoje braće i sestara muslimanima u borbi.

Na novačenje muškaraca najviše su utjecaji prijatelji, pripadnici IS s kojima su mogli osobno razgovarati, ali i gledanje videozapisa na internetu i društvenim mrežama gdje su najviše širili svoju propagandu, te motivi zapošljavanja i poboljšavanja osobnog života. [41]

Žene su najviše odlazile zbog svojih muževa, obitelji, ali su i same bile regrutirane od organizacije.

Ženama koje su bile direktno novačene, rečeno je da trebaju njihovu pomoć, da su im potrebni lijekovi i medicinska pomoć, odnosno Islamska država je žene više privukla na emocije negoli sa religijskom propagandom. [42]

Muškarci su ratovali i provodili nasilne akcije, dok su žene bile podrška svojim muževima, odgajale djecu u islamskoj ideologiji koju propagira IS, te pružale medicinsku njegu ranjenima. Nakon pogibelji svojeg muža, žena se smjela preudati nakon perioda žalovanja i s novim mužem imati djecu. [42]

Pripadnici organizacije koji su provodili novačenje novih članova, putem društvenih mreža su davali savjete za put, te se kojim rutama može putovati za dolazak u Siriju, i osim osnovnih savjeta, davali su i informacije što će sve dobiti kada dođu u kalifat. [41]

Za širenje ideologije i propagande Islamska država koristi *Facebook, Twitter, Youtube, Instagram, WhatsApp*.

Na *YouTube* kanalu su postavljali video uratke u kojima su prikazivali odrubljivanje glava, prijetnje državama te motivirajući govori vođa.

Organizacija je svoju propagandu širila i putem službenog novinskog tiska „*Dabiq*“ i „*Rumiyah*“. [42]

Na naslovnoj stranici prvog izdanja magazina „*Dabiq*“ bio je naslov „*Povratak kalifata*“ (eng. *The return of Kalifate*) i sadrži motivirajući govor Bakr al-Baghdadia kada je proglasio kalifat u kojemu stoji: „*O muslimani svugdje, vesele vam vijesti i očekujte dobro. Podignite glavu visoko, jer danas - Allahovom milošću - imate državu i kalifat, koji će vam vratiti dostojanstvo, moć, prava i vodstvo.*“⁷³ [43]

U „*Rumiyah*“ se govorilo o islamu i pozivalo na borbu, te je sadržavao citate iz Ku'rana, a u devetom izdanju postavili su sliku pape Franje i pape Benedikta II. s natpisom „*Rat protiv Vatikana i svih ostalih uporišta kršćanstva se nastavlja*“.⁷⁴ [44]

⁷³ <https://www.ieproject.org/projects/dabiq1.pdf> (05.06.2020.) str. 7.

⁷⁴ <https://therinjfoundation.files.wordpress.com/2015/01/rumiyah-9.pdf> (05.06.2020.) str. 9.

7. ANALIZA SLUČAJA

Prema dostupnim informacijama iz znanstvene i stručne literature čime će se pojedinačno prikazati po organizacijama načini novačenja i broj novačenih ljudi, odnosno pripradnika, spol i drugi podaci kod onih organizacija kod kojih je to moguće provesti.

Analiza slučaja će obuhvaćati prethodno navedene organizacije pod poglavljem 5. (*Način novačenja članova u revolucionarno-nacionalističke organizacije*) i poglavljem 6. (*Način novačenja članova u radikalno-islamističke organizacije*).

7.1. *Revolucionarno-nacionalističke organizacije*

7.1.1. IRA - IRSKA REPUBLIKANSKA ARMIJA

U analizi novačenja pripadnika je prikazan duži vremenski period novačenja, odnosno od 1968. godine kada uz IRA-u, osnovana PIRA, te su IRA i PIRA započeli s nasilnim djelovanjem i korištenjem oružja, sve do 1998. godine kada su potpisali mirovni sporazum i prekinuli nasilno djelovanje. (Tablica 5.).

U analizi su korišteni pripadnici koji su se pridružili organizacijama IRA-e i PIRA-e s područja Sjeverne Irske, Republike Irske i s kontinentalnog područja Velike Britanije.

U organizaciju IRA i PIRA s mogli pristupiti i muškarci i žene (Tablica 6), te je svatko dobio određenu ulogu u organizaciji (Tablica 7.). [39]

Tablica 6. Prosječna dob pripadnika prema fazama, (izvor: <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/>, pristupljeno 16.06.2020.) [39]

Faza novačenja - godina	Prosječna dob (godine)	Broj pripadnika
1969 – 1976	22.25	6.144
1977 – 1980	25.22	6.877
1981 – 1989	26.48	7.595
1990 – 1994	28.13	8.375
1995 – 1998	32.67	12.140
Ukupno	24.99	7.948

Tablica 7. Broj pripadnika prema fazama novačenja prema spolu (izvor: <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/>, pristupljeno 16.06.2020.) [39]

Spol	Faza novačenja - godine					Ukupan broj pripadnika
	1969 – 1976	1977 – 1980	1981 – 1989	1990 – 1994	1995 – 1998	
Muškarci	482	100	253	139	59	1033
Žene	26	3	17	6	1	53
Ukupno	508	103	270	145	60	

Tablica 8. Broj pripadnika i prosječna dob prema ulozi u organizaciji (izvor: <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/>, pristupljeno 16.06.2020.) [39]

Uloga u organizaciji	Broj pripadnika	Minimalna dob	Maksimalna dob	Dobni prosjek
Krijumčar vatrenog oružja	38	20	65	33.16
Izrađivač bombe	83	16	54	29.64
Nenasilni aktivisti	190	16	70	28.67
Bombaš	321	13	49	24.13
Koristi vatreno oružje	274	15	44	24.00

Nakon što je PIRA objavila primirje 1997. godine, mnogi njezini članovi su napustili organizaciju kako bi se pridružili RIRA-i.

RIRA koristi razne metode kako bi privukla ljude da se pridruže organizaciji. 1998. godine RIRA je u Sjevernoj Irskoj osnovala kampove koji su koristili za obuku novih članova.

RIRA putem društvenih medija i drugim sredstvima putem interneta, uspjevaju regrutirati mlade osobe. da im se pridruže u borbi u Sjevernoj Irskoj.

Iz dostupne literature, broj članova u RIRI je bilo: [45]

- 1998. godine - 100-200 članova
- 2008. godine - 100 članova
- 2012. godine - 50 paravojnih članova, 50 vanjskih sljedbenika i članovi obitelji

Nova IRA također uspješno privlači mlade osobe, posebno muškog spola, najviše iz finansijskih razloga, odnosno zbog finansijske nestabilnosti Sjeverne Irske koja rezultira visokom nezaposlenosti ljudi. Nezaposleni mladi u organizaciji vide alternativu za posao. [45]

Uz to, Nova IRA može koristiti posljedice Brexita kao dio propagande za privlačenje novih pripadnika.

U dostupnoj literaturi postoje različite procjene o broju pripadnika u Novoj IRA-i: [45]

- 2012. godine - 100 - 200 aktivnih članova,
- 2016. godine - Nekoliko stotina aktivnih članova,
- 2019. godine - 50 aktivnih članova i nekoliko stotina simpatizera.

7.1.2. ETA - BASKIJSKA DOMOVNA I SLOBODA

Analizu organizacije ETA prema broju pripadnika, prema spolu, dobi i sličnom nije moguće obraditi zbog nedostatne literature.

Za obraćanje i širenje ideologije ETA-e koriste se videozapisi u kojima pozivaju na oslobođenje ETA-inih pripadnika iz španjolskih zatvora, snimke s konferencija i intervjua, prikaz obuke maskiranih pripadnika ETA-e, te intervjui s bivšim ETA-inim pripadnicima, ali i videozapisi i snimke s ETA-inih konferencija na kojima objavljuju prekide vatre. [26]

Također je moguće pronaći i videozapise s skupova stranke *Batasuna*, te nacionalističke baskijske pjesme koje su popraćene vizualnom montažom baskijskih i ETA-inih simbola.

Kod slučaja iskazivanja verbalnih prijetnji postoji u jednom videozapisu, od grupe *Euskadi Ta Askatasuna*. Taj video sadrži kompilaciju s starim snimkama maskiranih i naoružanih ETA-inih pripadnika koji prijete španjolskim vlastima. [26]

7.1.3. LTTE - OSLOBODILAČKI TIGROVI TAMILSKE DOMOVINE

Analizom dostupne literature, LTTE je u svoju organizaciju u počecima novačio mlađe muškarce od osamnaest i dvadeset i pet godina, te su se organizaciji počeli pridruživati i muškarci srednje životne dobi. [46]

U LTTE su se priključivali i muškarci i žene, a djecu u dobi od deset do šesnaest godina su većinom otimali i obučavali u kampovima za odjel „*Mala brigada*“. Muškarci i žene su bili podijeljeni u neke od odreda unutar organizacije (Tablica 12.).⁷⁵ [47]

⁷⁵ Vidi: naslov 5., podnaslov 5.3,5.3.1.

Tablica 9. Broj muškaraca i žena u odjelima organizacije LTTE, 2004. [45]

Odjel organizacije	Muškarci	Žene
Crni tigrovi	312	92
Morski tigrovi	152	22
Ukupno	464	104

LTTE je koristila propagandne poruke, ali i nasilne metode novačenja. Te nasilne metode novačenja su uključivali otmicu djece i prisiljavanje na iskazivanje odanosti i poslušnosti LTTE-u.

LTTE je u unutar propagandnih poruka i materijala, prikazivao kako je državna vojska loša i da narod radi toga ispašta i da su ti postupci loši za njihovu zemlju, te su na taj način poticali ljude da im se pridruže kao volonteri. [46]

Propaganda koja je bila namijenjena ženama je bila vezana za seksualno zlostavljanje. Žene koje su već bile napadnute ili silovane, priključile su se u LTTE jer je ono bilo prikazano kao prilika za iskupljenje.

Žene koje su bile žrtve ovakvog napada, smatraju se „oštećene“, a društveni običaji im onemogućuju da se vjenčaju ili rađaju djecu. Jedan od načina da vrate svoju čast, je da se pridruže i sudjeluju u LTTE organizaciji koja će vratiti njihovo dostojanstvo i čast njihovoj obitelji.

Nažalost, seksualno zlostavljanje je bila i prijetnja koja je služila za kontrolu žena nakon što su one već pristupile organizaciji i ispunile vlastiti cilj, te su htjele istupiti iz organizacije. [47]

Prema dostupnoj literaturi, broj pripadnika LTTE je u početku bio iznad jedanaest tisuća⁷⁶.

⁷⁶ https://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/print_view/225 (12.06.2020.).

7.1.4. PKK KURDISTANSKA RADNIČKA PARTIJA

Za analizu organizacije PKK dostupna literatura ne sadrži podatak o broju pripadnika, spolu i dobi, te analizu nije moguće napraviti u potpunosti.

Jedini dostupni podatak, da organizacija PKK početkom 1990. godine imala oko 15.000 i 20.000 pripadnika.

Većina pripadnika se nalazila na sjeveru Iraka i organizacija je imala značajnu logističku potporu od velikog broja simpatizera među kurdsom zajednicom na jugoistoku Turske, Sirije i Irana.

Također postoje tisuće pristaša PKK-a izvan regije koji se nalaze uglavnom u Njemačkoj, Nizozemskoj i Belgiji. [48]

Novačenje u organizaciju u Turskoj se odvijalo osobnim poznanstvom nekoga tko je već u organizaciji. U PKK su ulazili i muškarci i žene koji su provodili sve aktivnosti, u Europi mreža članova i simpatizera PKK rade u nevladinim organizacijama i prokurdskim političkim strankama i navodno upravljaju procesima propagande i zapošljavanja.⁷⁷ [49]

7.2. Radikalno-islamističke organizacije

7.2.1. Hamas

Analizu organizacije Hamas nije moguće u potpunosti provesti jer ne postoji dostatna literatura.

⁷⁷ Preuzeto s:

<https://www.nationalsecurity.gov.au/Listedterroristorganisations/Pages/KurdistanWorkersPartyPKK.aspx>, (12.06.2020).

Hamas u organizaciji je imala otprilike sto tisuća pripadnika, što muškaraca i žena, ali ta brojka najvjerojatnije nije točna pošto je organizacija zatvorenog tipa i onome tko bi ušao u organizaciju, promijenili bi ime i smjestili u kuću s ostalim članovima, i ne bi znali za druge članove koji se nalaze u drugim kućama. Svaka kuća je imala svojeg vođu. [27]

U nekim izvorima je moguće pronaći informaciju da je organizacije novačila i maloljetnike, odnosno djecu mlađu od petnaest godina.

Organizacija pridaje veliku važnost medijima kao sredstvo za novačenje. Putem medija lakše širi propagandu i ideologiju jer se tako proširuje svjetska podrška i regrutiraju novi članovi.

U početku se Hamas oslanjao na letke i grafite po zidovima na Zapadnoj obali i u pojasu Gaze kako bi potaknuo ljude da im se pridruže. Uz to, pripadnici Hamasa su obilazili džamije i obrazovne ustanove koje su bile centri za distribuciju propagadnog materijala.

Hamas danas ima i vlastitu web stranicu⁷⁸, ali još uvijek koristi stare metode.

Također, danas organizacija pokušava privući nove pripadnike kroz ljetne kampove koje organizira njihovo vojno krilo, *Brigada Izzuddina al-Kassam*. [50]

Za novačenje žena osnovan je „*Islamski ženski pokret u Palestini*“ 2003. godine. Ženski pokret je bio zadužen da pridobije što više žena na način da brani žene od bilo koje vrste uznemiravanja. U pokret su bile uvedene žene koje su imale sveučilišne diplome, zaposlene žene i intelektualke. [51]

7.2.2. Hezbollah

Većina pripadnika Hezbollaha su libanonski šiiti, a organizacija širi svoje ideološke ciljeve i tako provodi proces novačenja diljem svijeta.

⁷⁸ Hamasova web stranica - <https://hamas.ps/en/> (13.06.2020.).

Prema dostupnoj literaturi, broj pripadnika Hezbolaha je bilo: [39]

- 2006. godine – 3.000 boraca aktivnih boraca,
- 2008. godine - oko 1.000 aktivnih članova i između 3.000 i 10.000 pričuvnih boraca,
- 2017. godine – 25.000 potpuno obučениh i aktivnih boraca, 20.000 – 30.000 pričuvnih boraca,
- 2019. godine - 7.000 - 10.000 aktivnih boraca samo u Siriji.

Hezbollah se prilikom novačenja prvenstveno oslanjao na vjersku pobožnost, protivljenje Izraelu i predanost šiitskim vrijednostima. [53]

Hezbollah je novačio i žene, ali one su u vojnim operacijama imale minimalnu prisutnost, odnosno njihova uloga je uglavnom ograničena na "*borbenu potporu*". Žene u organizaciji više djeluju kao kućanice, majke, supruge i sestre, odnosno pripremaju borce za borbu i vode brigu o njima ili njihovoj obitelji u slučaju ozljede ili smrt, te odgajaju djecu u Hezbollahovoj ideologiji. Slučajevi kada su žene djelovale na bojnopolju, njihove aktivnosti su bile ograničene na praćenje neprijateljskih pokreta i prenošenje oružja i informacija svojim borcima. [54]

7.2.3. Al-Qaeda

Al-Qaeda kao organizacija ima usko povezanu skupinu vođa i uglavnom koristi operativne vojnike iz pridruženih grupa za izvođenje napada. [55]

Prema dostupnoj literaturi, u Al-Qaedi je broj pripadnika bio: [39]

- 1989. godine - 75 članova,
- 2001. godine - 500 - 1000 članova,
- 2004. godina - 18.000 članova,
- 2011. godina - 3.000 - 4.000 članova,

- 2018. godina – 32.000 – 44.000 članova, uključujući članove podorganizacija.

Procjenjuje se da je broj osoba koji podržavaju organizaciju oko sto tisuća.

Potencijalne osobe koje novače, često se identificiraju preko njihove vjere. Pripadnici organizacije dolaze u određene džamije koje su otprije poznate po ekstremističkim tumačenjima islamskih tekstova i na tim mjestima traže potencijalne pripadnike.

U Europi, Al-Qaeda novači ponajprije one osobe koji su odbačeni od strane društva, ali i zatvorenike u europskom zatvorskom sustavu.

Posljednjih godina, Al-Qaeda je započela međunarodno novačenje mladih osoba, a oni su većinom mlade odrasle osobe koje još nisu učvrstile svoj identitet.

U Pakistanu, Al-Qaeda provodi regrutaciju na način da im obeća financijsku potporu ali i druge beneficije. Tako oženjeni borci Al-Qaede mogu dobiti sedam dana godišnjeg odmora nakon tri tjedna rada, a oni koju su se tek priključili organizaciji, dobili bi pet dana godišnjeg odmora mjesečno. [57]

Al Qaeda koristi društvene mreže, forume i diskusijske panele na internetu, te e-poštu za postizanje svojih ciljeva.

Također, njihovi napadi se prikazuju na svjetskim vijestima i iako većina medija nastoji kritizirati djelovanje Al-Qaede, oni zapravo nesvjesno šire njezinu poruku i snažno pokazuju njezinu aktivnosti čime reklamiraju organizaciju. [56]

Žene u Al-Qaeda-i imaju različite uloge u organizaciji, ali većina žena djeluje izvan javnosti na način da ohrabruje i podržava sljedeću generaciju terorista, odnosno vlastitu djecu.

Osama bin Laden u svojim je izjavama davao podršku ženama u organizaciji gdje je objašnjavao da „žene igraju bitnu ulogu kao pristalice, pomagačice i promotori u provođenju džihada”.

Žene često djeluju kao regruteri i šire Al-Qaede-inu ideologiju, i ne sudjeluju u oružanim borbama.

U 2011. godini je objavljen internetski ženski časopis „*Al-Shamikha*“ koja je širila informacije, savjete za ljepotu i njegu kože i sve do pronalaska pravog *mudžahedina*⁷⁹ za udaju.

Časopis je također uključivao intervjue s drugim ženama koje su bile *mučenice* koje potiču ostale žene da kroz odgoj svoje djece nastave s ideologijom i pruže podršku svojim muškarcima, te potiče žene koje su izgubile svoje muževe u bitci, na osvetu što je zajednička motivacija svim ženama u terorističkim organizacijama.

Ne postoji određena dobna skupina za žene koje su uključene organizaciju. Te žene su dobi od četrnaest do iznad četrdeset godina.

Žene u Al-Qaede-i se nekada angažiraju za provođenje operativnih akcija i logističke potpore, jer iz kulturoloških razloga žene mogu proći kroz sigurnosne mjere lakše nego muškarci. [58]

7.2.4. IS – Islamska država

U organizaciju, Islamska država, većinom se pridruživala mladež muslimanske vjeroispovijesti s zapada u dobi između osamnaest i dvadeset devet godina. Također, organizaciji su se pridružili kao borci, osobe u svojim tridesetima, ali i dječaci u dobi od petnaest godina. Djevojčice i žene koje su ušle u organizaciju su bile iste dobi. [59]

U dostupnoj literaturi, broj pripadnika u organizaciji je bio tijekom: [39]

- 2001. godine - 2.000-3.000 članova se nalazilo u trening kampu *Organizacije monoteizma i džihada* (arap. *Jama al-Tawhid wal-Jihad*, JTJ) u Heratu zajedno s članovima obitelji od JTJ vojnika,
- 2004. godine - nekoliko stotina članova se nalazilo u kampu JTJ,
- 2005. godine - procjenjuje se broj preko 1.000 članova, točan broj je nepoznat,
- 2006. godine - preko 1.000 članova,
- 2007. godine - 5.000 - 10.000 članova,

⁷⁹ Muhadžedin – muslimanski borac za vjeru koji ne mora nužno značiti oružanu borbu, sveti ratnik, borac u svetom ratu (džihadu).

- 2011. godine - 1.000 - 2.000 članova,
- 2014. godine - 20.000 - 31.500 članova,
- 2016. godine - 30.000 članova,
- 2018. godine - procjenjuje se broj od 20.000 - 30.000 članova, točan broj nije poznat,
- 2019. godine - procjenjuje se broj od 29.000 članova,
- 2019. godine - 4.000 - 5.000 aktivnih vojnika u sjeveroistočnoj Siriji,
- 2019. godine - 14.000 -18.000 uključujući članove i vojnike.

Načini novačenja koje Islamska država koristi putem interneta uključuju videozapise s propagandinim porukama, muziku, internetske časopise *Dabiq* i *Rumiyah*, te korištenje društvenih mreža. [59]

Medijski centar Al-Hayat (eng. *Al-Hayat Media Centar*) je Islamskoj državi pomogao u novačenju jer je objavljivao videozapise, ali ponajviše audioporuke u kojima su pozivali ljude da se priključe u organizaciju.

Grupa je također objavila propagandne materijale kroz razne medijske platforme i novinske tiske, te radio *al-Bayan Radio*⁸⁰. [60]

Cilj ovakvog djelovanja Islamske države je da kroz medije prenesu poruku na različitim jezicima i da objedine sve muslimane pod jednom zastavom.

Pripadnici koji su novačili nove članove IS-a, koriste društvene mreže poput *Twittera*, *Facebooka*, *YouTube*, *Tumblr*, *Ask.fm* i *Askbook* za oglašavanje i novačenje.

Regruteri također koriste aplikacije koje služe za slanje trenutnih poruka kao što su *Telegram* i *WhatsApp* koji su služili za pružanje odgovora i savjeta za logistička pitanja, kao što je prijevoz i financije koje su im potrebne da dođu do Sirije. [60]

Medijski centar Al-Hayat je u svibnju 2014. godine pokrenuo video seriju koja je služila kao eksplicitna propaganda pod nazivom *Mujatweets*⁸¹, koja je prikazivala isječke iz svakodnevnog života u Islamskoj državi.

⁸⁰ <https://albayan.com.au/>, <https://www.facebook.com/albayanradio/> (15.06.2020.) – otvoreno na stranici pišu da govore o islamskim vrijednostima, i radio ima prijenos uživo te djeluju na području Sydneya u Australiji.

Osim strategije novačenja putem interneta, IS je regrutirao i na terenu, odnosno kod džamija, kafića, restorana, teretana, ali i kod privatnih domova i stanova, na fakultetima, studentskim domovima i srednjim školama, te su pružali i logističku podršku onima koji se žele useliti u Islamsku državu. [60]

Islamska država je u svoju organizaciju novačila i djecu. Djeca su fizički i emocionalno vrlo nezrela, ali su ih učili kako držati i pucati iz puške, kako i zašto ubijati, te ih se odgajalo u radikalizmu i vjerskom ekstremizmu od njihovog rođenja. IS ih koristi kao obične vojnike, bombaše-samoubojice, špijune, propovjednike u svojim propagadnim videozapisima, te su puštali snimke gdje su djeca poginula kako bi ukazali na njihovo mučeništvo i što su se žrtvovali za svoju vjeru i cilj.

Dok se dječaci obučavaju za oružane borbe, djevojčice nazivaju „*biserima kalifata*“ koje uče da se pokrivaju s nikabom ili burkom, uči kućanskim poslovima i da služe dječacima, odnosno svojim budućim muževima.

Veći dio te djece su potomci postojećih boraca IS-a, a dio djece organizacija otima i odvodi ih u svoje kampove i škole. Do sada se procjenjuje da je organizacija iz samo iračkog Mosula i njegove pokrajine otela oko 900 djece u dobi od petnaest do devetnaest godina. [61]

Uloga žena u organizaciji i zajednici je da brine o svom suprugu, udovolji svim njegovim potrebama, rađa i odgaja djecu, brine o kući i priprema hranu.

Edukacija žena obuhvaća islamističko vjersko učenje, učenje arapskog jezika, učenje o Kur'anu, te stjecanje vještina poput kuhanja i šivanja što priprema ženu za njezinu ulogu u kućanstvu.

Žene koje su pristupile organizaciji nisu smjele izaći na ulicu bez pratnje muškarca niti se obraćati drugim muškarcima, te moraju biti tihe i pokorne.

IS-ovi pripadnici su u pripojenim područjima tukli, silovali i ubijali žene, a žene i djevojčice bi odveli sa sobom i služile su borcima kao seksualne robinje, ali pod uvjetima da je „*nevjernica*“, odnosno pripada drugačijoj religiji i tumačenju islama. [62]

⁸¹ <https://www.voanews.com/episode/mujatweets-video-3704946> - jedna epizoda od Mujatweets u kojoj djeca iz Bosne i Hercegovine šire propagandu Islamske države, odnosno odgojena su u njihovim religijskim idealima. (15.06.2020.).

8. DERADIKALIZACIJA

Deradikalizacija je proces u kojemu osoba odbacuje ideologiju koju je nekada slijedila i to je prvi korak u procesu povlačenja iz ekstremističke organizacije. [33]

Često se deradikalizacija zamijenjuje s raskidanjem, odnosno odvrćanjem od organizacije.

Odvraćanje podrazumijeva promjenu ponašanja radikalista, odnosno radikalist se suzdržava od nasilja i počinje se povlačiti od radikalne organizacije, ali ono ne znači nužno i promjenu vlastita uvjerenja.

Znači, osoba može napustiti radikalnu organizaciju i suzdržati se od nasilja, ali će ipak zadržati radikalnu ideologiju.

Deradikalizacija je proces promjene sustava vjerovanja i vrijednosti pojedinca kojom odbacuje ekstremističku ideologiju i prihvaća glavne društvene vrijednosti i deradikalizacija se obično počinje događati kada pojedinac smanjuje svoju posvećenost radikalnoj skupini ili ju zakida za svoje djelovanje.

Postupak isključenja iz organizacije počinje kao rezultat jednog od okidača, koji je često traumatični događaj ili emocionalna kriza pojedinca i ovo stvara sumnju o ostanku u grupi.

U sljedećem procesu odmjeravanja koristi ostanka ili napuštanja organizacije, radikal počne ozbiljno razmatrati prednosti i nedostatke izlaska iz ekstremističke organizacije. Poticajni čimbenici koji utječu na ovaj proces je neuspjeh organizacije u provođenju svojih ciljeva, do neslaganja unutar grupe i sporova oko strategije.

U fazi preokreta, odluku o izlasku donosi pojedinac nakon zaključivanja o većoj osobnoj koristi koju dobije kada napusti radikalnu organizaciju nego da ostane u njoj.

[63]

Pojedinac prelazi u fazu u kojoj razvija novi identitet i ponovno se integrira u društvo nakon izlaska iz organizacije. Pojedinac je fizički odvojen od ekstremističke skupine, ali svejedno mora stvoriti novi identitet i ponovno se integrirati u osnovno društvo.

Razina posvećenosti je opći postupak pri donošenju odluka koji vode pojedince da se odvoje od svih vrsta radikalnih organizacija. Ono ovisi o pronalaženju posla i novog društva, te prihvaćanje od zajednice i drugih osoba. [64]

8.1. Program deradikalizacije

Programi deradikalizacije su strukturirani na temelju analiza motivacijskih komponenti pojedinca, ideoloških sastavnica, te procesa u društvu i što ga je navelo da koristi nasilje kao način za postizanje cilja.

Nakon analize, dolazi se do strategije koja će pomoći pri usvajanju novih ideologija koje su „društveno prihvaljive“.

Programi deradikalizacije su obično uključeni u razne aktivnosti unutar zatvora ili kampova u kojima se nalazi pojedinac ili grupa koja je odlučila napustiti istu organizaciju. Programi se nalaze u probaciji, obuci, međukulturnim dijalozima i ohrabivanju osobe da ponovo uspostavi odnos s ostatkom društva. [33]

Ključna komponenta za uspješnost programa deradikalizacije je da se analiza vrši na pojedincu. [63]

Prema dostupnoj literaturi, kod programa deradikalizacije i rehabilitacije pojedinca u kampovima ili zatvorima za uspješnu reintegraciju u društvo, zajedničko je: [33, 63, 64]

- Pružanje psihosocijalnih usluga – unutar ovog dijela u programu, potrebno je pojedincu osigurati siguran prostor u kojemu će izraziti svoj motiv koji je doveo do priključivanja nasilnoj ekstremističkoj skupini.

Unutar sigurnosnog prostora psihosocijalna podrška služi kao savjetovalište pojedincima.

Kroz razgovore i sastanke, pojedincima se pomaže u razvijanju vještina za upravljanje stresom i bijesom, kritičkog razmišljanja i rješavanja problema, vještina rješavanja sukoba i odlučivanja, te socijalne empatije.

- Izgradnja vještina prije reintegracije u društvo - tijekom cijelog procesa rehabilitacije, potrebno se usredotočiti na stvaranje individualnih planova kojima će se izgraditi vještine kod pojedinca kako bi izdržao u procesu ponovne integracije u zajednicu.

Ostale vještine, kao što je osnovna pismenost, matematičke, povijesne i kulturno-socijalne studije, također bi trebale biti obvezne.

U nekim slučajevima se trebaju poticati korektivne vjerske pouke koje uključuju razumijevanje vjere kroz provjeru Kur'anskog teksta, te raspravu o aspektu džihada. Program treba pružiti pojedincu mogućnost da nastavi obrazovanje i stekne druge vještine.

- Praćenje nakon reintegracije u društvo - Programi bi trebali uspostaviti veze s osobama koji se nalaze u zajednici pojedinca koji je u procesu rehabilitacije, kao što su susjedi, grupe vršnjaka ili članovi obitelji, koji će jamčiti za njega i koji mu mogu pomoći da ostane na tragu nakon reintegracije.

Treba uspostaviti odnose s probacijskim agencijama ili državnim aparatom koji je zadužen za provođenje zakona kako bi mogli provjeravati aktivnosti pojedinca nakon napuštanja kampa/zatvora.

9. ZAKLJUČAK

Uzroci terorizma se ne mogu objasniti pomoću društvenih, psihičkih, ekonomskih ili političkim faktorima. Također, da bi terorizam i postojao, potrebno je u isto uvrstiti i psihologiju pojedinca i njegov razlog zašto započinje i nastavlja primjenu ekstremističkih i nasilnih djelovanja na čovječanstvo, ali i onih pojedinaca koji se pridružuju takvim akcijama.

Radikalizaciju je zapravo teško spriječiti iako postoje alati, mjere i strategije koji suže za prevenciju radikalizacije jer organizacije koriste različite metode, od društvenih mreža do postupaka novačenja "*licem u lice*".

Nakon analize revolucionarno-nacionalističkih i radikalno-islamističkih organizacija, na postavljenu hipotezu postoji li razlika u novačenju između revolucionarno-nacionalističkih i radikalno-islamističkih organizacija, odgovor je:

- razlika je u novačenju minimalna što se tiče upotrebe metoda i novačenju muškaraca
- najveća je razlika u novačenju žena.

Obje vrste organizacija koriste propagandu putem medija i posrednika, odnosno regrutera bez obzira što organizacije se bore za drugačije ciljeve, odnosno što su jedni politički orijentirani, a drugi se vode vjerskim idealima.

Razlika je ponajviše u organizacijama IRA i ETA koje su u svojim počecima uzimale osobe koje su već imale nekoga unutar organizacije, ali trenutne podorganizacije ili simpatizeri novače putem medija i društvenih mreža kao i ostale organizacije koje su navedene u radu.

Također, prema dostupnoj literaturi, PKK i LTTE su jedine novačile ljude nasilnim putem, odnosno otmicama i prijetnjama smrću iako su govorile da odluka hoće li se osoba priključiti, isključivo na njoj samoj i da je ono volonterski.

Revolucionarno-nacionalističke organizacije su se sada okrenule prema političkom postizanju ciljeva što znači da ne koriste nasilne metode, ali te organizacije imaju jednake metode novačenja kao i radikalno-islamističke.

Sve organizacije novače muškarce i žene, dok djecu novače radikalno-islamističke organizacije i organizacije PKK i LTTE.

Sve organizacije koriste propagadne poruke i medijske kanale za širenje svojih ideologija, te imaju veliki broj simpatizera.

Novačenje žena se razlikuje kod revolucionarno-nacionalističkih i radikalno-islamističkih organizacija.

Kod revolucionarno-nacionalističkih organizacija ono se provodi na princip emancipacije žena i na temelju obećanja koje sadrže pružanje sigurnosti da neće postati ili da više neće biti žrtve nasilja i da nisu slabijeg spola, odnosno da mogu parirati muškarcima na bojištu.

Dok kod radikalno-islamističkih organizacija, novačenje se provodi putem emocija i prikazivanjem slabosti organizacije da bez njih ne mogu opstati, ponajviše privlače one žene koje ne pripadaju islamskoj vjeroispovjesti.

Žene koje pripadaju islamskoj vjeroispovjesti, se pridružuju organizaciji iz razloga što se muškarac (muž, brat, otac), pridružio organizaciji koja im obećava bolje uvjete za život.

Način radikalizacije osoba iz Republike Hrvatske se nije mogao primjeniti u ovome radu zbog nedostupnosti informacija. Jedina informacija koja je dostupna u javnoj literaturi je Javno izvješće iz 2018. godine od Sigurnosno-obavještajne agencije Republike Hrvatske da je u terorističku organizaciju Islamska država pristupilo sedam (7) osoba koje imaju hrvatsko državljanstvo, ali ni jedna od osoba nije radikalizirana niti se pridružila Islamskoj državi s područja Republike Hrvatske.

[65]

Prema novinskim člancima, jedna osoba iz Izvješća koji su pristupili je mlada žena, Dora Bilić koja se udala za muškarca muslimanske vjeroispovjesti, te zajedno s njim i djetetom otišli u Siriju da njezin muž služi organizaciji Islamske države.

Mjere za sprečavanje i prevenciju novačenja i radikalizacije bi se trebale primjenjivati na način da se određene stranice na internetu „označe“ te da se pokrene praćenje osobe koja je posjećivala stranice koje se odnose na terorističke organizacije, njihovu povijest, djelovanje te one društvene mreže s simpatizerima određene terorističke organizacije.

Tijekom istraživanja za ovaj rad, posjetila sam stranice koje su krajnje radikalne i pozivaju na linč što „nevjernika“ što političara te veličaju svoj rad i svoju vjeru i nijednom trenutku nisam osjetila fazu prevencije ili reagiranja na svoja pretraživanja.

Faza prevencije mora biti prva linije obrane od novačenja, ne samo da se Strategije i Akcijske planove na razini države napišu i postoje zbog zakonske obveze, već se trebaju primjenjivati. Treba obrazovati mlade ljude u školama i fakultetima o opasnostima koje se nalaze iza profila terorista jer većina njih pristupa prijateljski i empatijski prema pojedincu kojeg žele radikalizirati. Potrebno je posvetiti pažnju i na fazu reagiranja kada se vidi otvoreni govor mržnje, ne samo vjerski nego i nacionalni i etničke pripadnosti, te prikazivanje zabranjenog sadržaja kao što su zakonom zabranjene oznake, slike, te prikazivanje onoga što kod drugoga izaziva nelagodu ili nije vjerski prikladno kao što je npr. prikazivanje lica proroka Muhameda.

10. LITERATURA

Knjige

[8] Arquilla, J.; Ronfeldt, D.: „*Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy*“, RAND Corporation, 2001., str. 7-8

[35] Bryant Butler, L.: „*Hezbollah: The dynamics of recruitment*“, Monografija, School of Advanced Military Studies, United States Army Command and General Staff College, Fort Leavenworth, Kansas, 2011.

[42] Hanhimäki, J. M.; Blumena, B.: „*An international history of terrorism: Western and Non-Western experience*“, Routledge, ISBN 978-0-41563540-0, 2013.

[46] Cragin, R. Kim, Daly, S. A.: „*Women as terrorists: mothers, recruiters, and martyrs*“, Praeger Security International, ABC-CLIO, ISBN 978-0-275-98909-5, 2009.

[48] Davis, R.: „*Hamas, Popular support and war in the Middle East: Insurgency in the Holy Land*“, Routledge, London, ISBN 9781315682242, 2016.

[63] Rabasa, A.; Pettyjohn, S.L.; Ghez, J.J.; Boucek, C.: „*Deradicalizing Islamist extremists*“, RAND Corporation, 2010., ISBN 978-0-8330-5090-8

Časopisi, Znanstveni radovi

[13] Victoroff, J.: „*The mind of the terrorist - A review and critique of psychological approaches*“, Journal of conflict resolution, Vol. 49 No. 1, Veljača 2005., 3-42

[6] Pastor Periša, I.: „*Organizacijski oblici suvremenih terorističkih organizacija*“, Polemos 15, 2012., ISSN 1331-5595, 139-156

[23] Precht, T: „*Home grown terrorism and Islamist radicalization in Europe - From conversion to terrorism*“, izvješće o istraživanju financirano od strane Ministarstva pravde, Danish Ministry of Justice, 2007., Danska

[24] Radaković Groš, Đ.: „*Uzroci radikalizacije terorista*“, Polic. sigur. Zagreb, godina 27., UDK: 343.341, broj 3, 2018., 324–348

[26] Berišić, T.; Banovac Barić, M.: „*Uloga društvenh medija u audiovizualnoj komunikaciji terorističkih organizacija: IRA i ETA*“, Communication Management Review, 3., UDK: 323.28:004.738, 2018., 72-94

[36] Bilandžić, M.: „*Al Qa'ida: Nastanak, struktura i strategija*“, Polemos 11, ISSN 1331-5595, 2008., 133-47

[41] Speckhard, A.; Ellenberg, M.D.: „*ISIS in their own words: recruitment history, motivations for joining, travel, experiences in ISIS, and disillusionment over time – analysis of 220 in-depth interviews of ISIS returnees, defectors and prisoners*“, Journal of Strategic Security, Vol. 13, No. 1, 2020., 82-127

[45] Richards J.: „*An institutional history of the Liberation Tigers of Tamil Eelam (LTTE)*“, Centre on Conflict, Development and Peacebuilding (CCDP), Graduate Institute of International and Development Studies, Working Paper Number 10., 2014.

[56] Basit, A.: „*Foreign fighters in Iraq and Syria – Why so many?*“, International Centre for Political Violence and Terrorism Research, Counter Terrorist Trends and Analyses, Vol. 6, No. 9, 4-8

[64] Huma Rafique, Z.; Ahmed, M: „*De-radicalization and rehabilitation efforts analysis of anti-terrorism activities in Pakistan*“, International Journal of Humanities and Social Sciences (IJHSS), Vol. 2, Issue 1, 2013, 115-124, ISSN 2319-393X

Zakoni i Pravilnici

[2] United States Code, Title 22. Forgein relations and intercourse, Chapter 38, Department of State, Section 2656f. Annual country reports on terrorism, (d) Definitions

[3] Okvirna odluka Vijeća od 13. lipnja 2002. o suzbijanju terorizma (2002/475/PUP)

[4] Nacionalna strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma, Narodne novine 108/15

[11] Council decision (CFSP) 2019/1341 of 8 August 2019, Updating the list of persons, groups and entities subject to Articles 2, 3 and 4 of Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism, and repealing Decision (CFSP) 2019/25, Annex, List of persons, groups and entities referred to in article 1, II. Groups and entities

[14] Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19

[15] Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, Narodne novine 108/17, 39/19

[17] Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, Narodne novine 73/17

[18] Strategija Europske unije za borbu protiv terorizma 2005.,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133275>,

(pristupljeno: 25.04.2020.)

[20] Zaključci Vijeća EU-a i država članica, koji su se sastali u okviru Vijeća, o borbi protiv terorizma, Vijeće EU, <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2015/11/20/jha-conclusions-counter-terrorism/>,

(pristupljeno: 25.04.2020.)

[21] Revidirana strategija EU-a za borbu protiv radikalizacije i novačenja terorista, 9956/14, Bruxelles, 19. svibnja 2014.

Završni radovi, Diplomski radovi, Magistarski radovi, Doktorske disertacije

[5] Cakić, A.: „*Sociološki diskurs o terorizmu*“, Završni diplomski rad, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Odsjek za sociologiju, 2018., Sarajevo, BiH

[7] Nikodinović, N.: „*Američka nacionalna strategija za borbu protiv terorizma na početku XXI. veka*“, Doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, 2017., Beograd, Srbija

[12] Črnko, M.: „*Kriminalističko istraživanje u NKBRu uvjetima*“, Završni rad, Sveučilište u Rijeci, Poslijediplomski specijalistički studij Kriminalističko istraživanje, 2018., Rijeka.

[22] Župnačić, P.: „*Islamistični ekstremizam in terorizem: Procesi radikalizacije*“, Diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, 2008., Ljubljana, Slovenija

[25] Kovačević, B.: „*Menadžment ljudskih potencijala*“, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju, 2018., Zagreb

[30] Gredelj, M.: „*Terorizam kao organizacijski fenomen - studija slučaja: Hezbollah i LTTE*“, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Diplomski studij politologije, 2018., Zagreb

[31] Petrović, B.: „*Kurdi u Turskoj: Od nacionalizma, prema etničkom sukobu i terorizmu*“, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Diplomski studij politologije, 2016., Zagreb

[32] Rebrenović, J.: „*Terorizem in trgovina z ljudmi*“, Magistrsko delo, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2013., Maribor, Slovenija

[52] Bizović, I.M.: „*Deviant women: Female involvement in terrorist organizations*“, Masters degree, Ridge school for intelligence studies and information science, Mercyhurst University, Erie, Pennsylvania, 2014., SAD

[58] Vazdar, M.: „*Islamska država: Uloga interneta i društvenih mreža u radikalizaciji žena sa zapada*“, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, 2017., Zagreb

[60] Radman, L.: „*Psihologija terorizma Islamske države Iraka i Levanta*“, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Diplomski studij politologije, 2016., Zagreb

[62] Černigoj, Š.: „*Deradikalizacija in probacija v sodobnih družbah*“, Diplomsko delo univerzitetnega študijskega programa Varstvoslovje, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2018., Ljubljana

Web stranice

[9] Wählisch Martin, EU Terrorist Listing: An Overview about Listing and Delisting Procedures, Berghof Peace Support, 2010. (izvor: <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>, (pristupljeno 03.04.2020.)

[10] Foreign Terrorist Organizations, U.S Department of State, <https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/>, (pristupljeno: 03.04.2020.)

[16] Hanfa, *Sustav sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma*, <https://www.hanfa.hr/investicijski-fondovi/sustav-sprjecavanja-pranja-novca-i-financiranja-terorizma/> (pristupljeno: 20.04.2020.)

[19] European Counter Terrorism Centre – ECTC, <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-counter-terrorism-centre-ectc>, (pristupljeno: 25.04.2020.)

[27] Bosnjak, M.: „*Uskrsni Ustanak – Iranska borba za opstanak*“, <https://povijest.net/uskrsni-ustanak/>, (pristupljeno: 05.05.2020.)

[28] Poblachtach Aontacht – facebook stranica
<https://www.facebook.com/PAontacht/>, (pristupljeno: 05.05.2020.)

[29] Dissanayake, S.: „*Women in the Tamil Tigers: Path to liberation or pawn in a game?*“, International Centre for Political Violence and Terrorism Research, Counter Terrorist Trends and Analyses, Vol. 9, No. 8, 2017, 1-6.,
https://www.jstor.org/stable/26351541?seq=1#metadata_info_tab_contents,
(pristupljeno: 20.5.2020.)

[38] Bin Laden, O.: „*Declaration of Jihad Against the Americans Occupying the Land of the Two Holiest Sites*“, english version, <https://ctc.usma.edu/wp-content/uploads/2013/10/Declaration-of-Jihad-against-the-Americans-Occupying-the-Land-of-the-Two-Holiest-Sites-Translation.pdf>, (pristupljeno: 01.06.2020.)

[39] Zelin Y., A.: „*Jihad 2020: Assessing Al-Qaida's 20-Year Plan*“, 2013.,
<https://www.worldpoliticsreview.com/articles/13208/jihad-2020-assessing-al-qaida-s-20-year-plan>, (pristupljeno: 01.06.2020.)

[40] Wilson, M.: „Al-Shamika (female jihadi mag) - Glamour?“,
https://wikileaks.org/gifiles/docs/19/1920543_re-ct-al-shamika-female-jihadi-mag-glamour-.html, (pristupljeno: 02.06.2020.)

[41] Encyclopedia of Afghan Jihad,
<https://www.unl.edu/eskridge/encyclopedia.html>, (pristupljeno: 02.06.2020.)

[42] <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/> (pristupljeno: 01.06.-20.06.2020.)

[43] Dabiq, magazine, Issue 1., Ramadan 1435.,
<https://www.ieproject.org/projects/dabiq1.pdf>, str. 7, (pristupljeno: 05.06.2020.)

[44] Rumiya, magazine, Issue 9., Sha'ban 1438., <https://therinfoundation.files.wordpress.com/2015/01/rumiya-9.pdf>, str. 9 (pristupljeno: 05.06.2020.)

[47] „Country Policy and Information Note Turkey: Kurdistan workers party (PKK)“, Independent Chief Inspector of Borders and Immigration Independent Chief, Inspector of Borders and Immigration, Version 4.0, February 2020, , 2020., Ujedinjeno Kraljevstvo, <https://www.gov.uk/government/publications/turkey-country-policy-and-information-notes>, (pristupljeno: 16.06.2020.)

[49] Kurdistan Workers' Party (PKK), Australian Government, Australian National Security, <https://www.nationalsecurity.gov.au/Listedterroristorganisations/Pages/KurdistanWorkersPartyPKK.aspx>, (pristupljeno: 12.06.2020.)

[50] Elnakhala, D.: „Terrorist group: Hamas“, Research Papers, Terrorist .G.roups, http://counterterrorismethics.com/hamas/#_Toc495915202, (pristupljeno: 08.06.2020.)

[51] Jad, I.: „Islamist women of Hamas: Between feminism and nationalism“, Revue des mondes musulmans et de la Méditerranée, online, 2010. <https://journals.openedition.org/remmm/6971?lang=en>, (pristupljeno: 08.06.2020.)

[53] Hezbollah, report, Counter Extremism Project, <https://www.counterextremism.com/threat/hezbollah>, (pristupljeno: 10.06.2020.)

[54] Kais, R.: „An inside look at the women of Hezbollah“, 2013. <https://newageislam.com/an-inside-look-at-the-women-of-hezbollah/islam,-women-and-feminism/d/12794>, (pristupljeno: 10.06.2020.)

[55] Al-Qaeda, report, Counter Extremism Project, <https://www.counterextremism.com/threat/al-qaeda#history>, (pristupljeno: 12.06.2020.)

[56] Al Qaeda, Anti-Defamation League, <https://www.adl.org/resources/profiles/al-qaeda>, (pristupljeno: 12.06.2020.)

[59] ISIS, report, Counter Extremism Project, <https://www.counterextremism.com/threat/isis>, (pristupljeno: 13.06.2020.)

[61] Human Rights Watch, „*Slavery: The ISIS Rules*“, 2015., <https://www.hrw.org/news/2015/09/05/slavery-isis-rules>, (pristupljeno: 14.06.2020.)

[63] Raees Khan, R.; Peracha, F.: „*Deradicalizing, rehabilitating, and reintegrating violent extremists*“, The United States Institute of Peace, 2017., <https://www.usip.org/publications/2017/11/deradicalizing-rehabilitating-and-reintegrating-violent-extremists>, (pristupljeno: 15.06.2020.)

[65] Javno izvješće Sigurnosno-obavještajne agencije Republike Hrvatske 2018., <https://www.soa.hr/hr/dokumenti/javni-dokumenti-soa-e/>, (pristupljeno: 21.11.2020.)

11. POPIS SLIKA

Slika 1. Prikaz mrežnih oblika organizacijskih struktura (izvor: Arquilla, John; Ronfeldt, David: „Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy“, RAND Corporation, 2001., str. 8.) [8] 5

Slika 2. Sigurnosna strategija Eurposke unije – strateške obveze (izvor: Strategija Europske unije za borbu protiv terorizma 2005., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM%3A133275>, pristupljeno 25.04.2020.) [18] 25

12. POPIS TABLICA

Tablica 1. Terorističke organizacije imenovane od strane US Department of State (izvor: https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/ , pristupljeno: 03.04.2020.) [10]	6
Tablica 2. Terorističke organizacije maknute s popisa US Department of State (izvor: https://www.state.gov/foreign-terrorist-organizations/ , pristupljeno: 03.04.2020.) [10]	9
Tablica 3. Dimenzija terorizma, [Victoroff, J.: „ <i>The mind of the terrorist - A review and critique of psychological approaches</i> “, Journal of conflict resolution, Vol. 49 No. 1, Veljača 2005., 3-42., str. 5] [13]	11
Tablica 4. Kratki opis revolucionarno-nacionalističkih organizacija	32
Tablica 5. Kratki opis radikalno-islamističkih organizacija	43
Tablica 6. Prosječna dob pripadnika prema fazama, (izvor: https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/ , pristupljeno 16.06.2020.) [39]	62
Tablica 7. Broj pripadnika prema fazama novačenja prema spolu (izvor: https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/ , pristupljeno 16.06.2020.) [39]	62
Tablica 8. Broj pripadnika i prosječna dob prema ulozi u organizaciji (izvor: https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/ , pristupljeno 16.06.2020.) [39]	62
Tablica 9. Broj muškaraca i žena u odjelima organizacije LTTE, 2004. [45]	65

13. POPIS SIMBOLA I KRATICA

POPIS KRATICA	ZNAČENJE
FARC	Revolucionarne oružane snage Kolumbije, eng. <i>Revolutionary Armed Forces of Colombia</i> ,
RAF	Frakcija Crvene armije, njem. <i>Rote Armee Fraktion</i>
DHKP/C	Revolucionarna narodno-oslobodilačka stranka/front, eng. <i>Revolutionary People's Liberation Party/Front</i>
KKK	Ku Klux Klan
SAD	Sjedinjene Američke Države
IRA	Iranska republikanska armija, eng. <i>Irish Republican Army</i>
ETA	Baskijska domovina i sloboda, baskij. <i>Euskadi ta Askatasuna</i> eng, eng. <i>Basque Fatherland and Liberty</i> ,
PKK	Kurdistanska radnička stranka, kurd. <i>Partiya Karkerên Kurdistan</i> eng, eng. <i>Kurdistan Workers Party</i>
LTTE	Oslobodilački tigrovi Tamilskog Elama, eng. <i>Liberation Tigers of Tamil Eelam</i> ,
ISIL	Islamska država Iraka i Levanta, eng. <i>Islamic State of Iraq and the Levant's</i>
ISIS	Islamska država Iraka i Sirije, eng. <i>Islamic State of Iraq and Syria</i>

Hanfa	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
HNB	Hrvatska Narodna Banka
EU	Europska Unija
VIS	Schengenski Vizni informacijski sustav, eng. <i>Visa information system</i>)
SIS	Schengenskog informacijskog sustava eng. <i>Schengen information system</i>
EUROPOL	Europski policijski ured, eng. European Police Office
EUROJUST	Agencija Europske unije za suradnju u kaznenom pravosuđu, eng. <i>European Union Agency for Criminal Justice Cooperation</i>
ECTC,	Europski centar za borbu protiv terorizma, eng. <i>European Counter Terrorism Centre</i>
EC3	Europski centar za cyber kriminal, eng. <i>European Cybercrime Centre</i>
EMSC	Europski centar za krijumčarenje migranata, eng. <i>European Migrant Smuggling Centre</i>
PIRA	Privremenu IRA, eng. <i>Provisional Irish Republican Army</i>
RIRA	Prava IRA, eng. <i>Real Irish Republican Army</i>
CIRA	Kontinuirana IRA, eng. <i>Continuity Irish Republican Army</i>

32CMS	Pokret za suverenitet 32 okruga, eng. <i>32 County Sovereignty Movement</i>
GAL	Antiteroristička oslobodilačka grupa, eng. <i>Antiterrorist Liberation Groups</i> , španj. <i>Grupo Antiterrorista de Liberacion</i>
MAK	Uslužni ured, arap. <i>Maktab al-Khadamat</i> , eng. <i>Services Bureau</i>
WTC	Svjetski trgovački centar, eng. <i>World Trade Center</i>
AQIM	Al Qaeda u Islamskom Magrebu, eng. <i>Al Qaeda in the Islamic Maghreb</i>
AQIS	Al Qaeda na indijskom potkontinentu, eng. <i>Al Qaeda in the Indian Subcontinent</i>
AQY	Al Qaeda u Jemenu, eng. <i>Al Qaeda in Yemen</i>
AQKB	Kurdska bojna Al Qaedae, eng. <i>Al Qaeda Kurdish Battalions</i>
AQAP	Al Qaeda na Arapskom poluotoku, eng. <i>Al Qaeda in the Arabian Peninsula</i>
AQIS	Al Qaeda na indijskom potkontinent, eng. <i>Al Qaeda in the Indian Subcontinent</i>
IS	Islamska država, eng. <i>Islamic State</i>
AQI	Al Qaeda u Iraku, eng. <i>Al Qaeda in Iraq</i>
ISI	Islamska država Iraka, eng. <i>Islamic state of Iraq</i>

<i>JTJ</i>	Organizacije monoteizma i džihada, arap. <i>Jama al-Tawhid wal-Jihad</i>
------------	---